IL-KUMMISSJONI
EWROPEA

Brussell, 19.6.2020
COM(2020) 252 final

KOMUNIKAZZJONI TAL-KUMMISSJONI LILL-PARLAMENT EWROPEW, LILL-KUNSILL U LILL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW

Rapport lill-Parlament Ewropew dwar l-elezzjonijiet tal-2019

{SWD(2020) 113 final}

MT MT

1. Introduzzjoni

L-elezzjonijiet għall-Parlament Ewropew huma fost l-akbar eżerċizzji demokratiċi fid-dinja. F'Mejju 2019, iċ-ċittadini tal-Unjoni Ewropea eleġġew direttament 751 Membru tal-Parlament Ewropew (MPE)[1] minn aktar minn 15 000 kandidat parlamentari, b'aktar minn 250 miljun vot mitfugħ fl-Ewropa.

Il-parteċipazzjoni rekord fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew tal-2019 ("l-elezzjonijiet"), li kienet l-ogħla f'25 sena, turi l-enerġija tad-demokrazija tagħna u l-impenn imġedded taċ-ċittadini tal-UE sabiex isawru l-futur tal-UE, speċjalment fost iż-żgħażagħ tagħha. L-istħarriġ ta' wara l-elezzjoni juri li ċ-ċittadini tal-UE jemmnu li l-vuċi tagħhom tgħodd fl-UE aktar minn qatt qabel[2]. Tqanqal dibattitu tassew Ewropew dwar suġġetti bħall-ekonomija, it-tibdil fil-klima u d-drittijiet tal-bniedem u d-demokrazija[3].

Dawn kienu wkoll l-aktar elezzjonijiet diġitali tal-Parlament Ewropew. Sehem kbir miċ-ċittadini tal-UE jużaw l-internet,[4] u s-sorsi online u l-midja soċjali saru jaqdu rwol akbar fid-dibattitu demokratiku Ewropew tagħna, billi jagħtu lill-atturi politiċi opportunitajiet mingħajr preċedent sabiex iwasslu l-messaġġ tagħhom, u aċċess saħansitra akbar għad-dibattitu għaċ-ċittadini.

L-iskandlu ta' Cambridge Analytica[5] żvela lat aktar oskur għal dawn l-avvanzi. Xeħet dawl fuq l-interferenza fl-elezzjonijiet bl-isfruttament tan-netwerks soċjali online bl-għan li tqarraq biċ-ċittadini u timmanipula d-dibattitu u l-għażliet tal-votanti,[6] bil-ħabi jew bir-

---

[1] Fil-31 ta' Jannar, ir-Renju Unit ħareġ mill-UE u l-Membri eletti tar-Renju Unit ma baqgħux Membri tal-Parlament Ewropew. Għalhekk, in-numru totali ta' MPEs niżel minn 751 għal 705, u 46 mit-73 siġġu li tħallew vojta mir-Renju Unit huma rriżervati għal pajjiżi ġodda li jidħlu fl-UE. Is-27 siġġu li li jifdal tqassmu bejn 14-il pajjiż tal-UE, sabiex ikun rifless aħjar il-prinċipju tal-proporzjonalità digressiva, kif ġej: Franza (+5), Spanja (+5), l-Italja (+3), in-Netherlands (+3), l-Irlanda (+2), l-Iżvezja (+1), l-Awstrija (+1), id-Danimarka (+1), il-Finlandja (+1), is-Slovakkja (+1), il-Kroazja (+1), l-Estonja (+1), il-Polonja (+1) u r-Rumanija (+1). Id-*data* ppreżentata f'dan ir-rapport ġiet aġġustata sabiex tirrifletti din il-bidla.

[2] 56% jaqblu li l-vuċi tagħhom tgħodd fl-UE (l-aktar riżultat pożittiv minn meta din il-mistoqsija saret għall-ewwel darba fl-2002). Il-Parlament Ewropew, *The 2019 post-electoral survey*, p. 11, ara: https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2019/post-election-survey-2019-complete-results/report/en-post-election-survey-2019-report.pdf.

[3] Fuq il-bażi ta' aktar minn 11 000 materjal elettorali, inklużi kartelluni, riklami televiżivi, posts fuq il-midja soċjali u avviżi stampati minn 418-il partit politiku jew kandidat, kif ukoll 193 kont uffiċjali ta' Facebook, iċ-Ċentru Ewropew għall-Monitoraġġ tal-Elezzjonijiet identifika l-aktar suġġetti komuni li tqajmu fil-kampanji elettorali, jiġifieri l-"Ewropa" (15% tat-temi kollha), segwita minn "valuri," l-"ekonomija," "soċjali" u l-"ambjent". Ara Johansson, Bengt u Novelli, Edoardo, "2019 European elections campaign – Images, topics, media in the 28 Member States", id-9 ta' Lulju 2019,https://op.europa.eu/mt/publication-detail/-/publication/e6767a95-a386-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-mt.

[4] Il-biċċa l-kbira taċ-ċittadini tal-UE jużaw l-internet tal-anqas darba fil-ġimgħa u kważi nofshom (45%) issa jużawh bħala s-sors ewlieni tagħhom għall-informazzjoni dwar kwistjonijiet politiċi nazzjonali u sabiex isiru jafu dwar l-UE. Ewrobarometru Standard 90 – L-użu tal-midja fl-UnjonI Ewropea, Diċembru 2018, https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/86432.

[5] L-iskandlu faqqa' fl-2018 wara rapporti inkluż minn dawk li qabel kienu impjegati ta' Cambridge Analytica, kumpanija ta' konsulenza, li Cambridge Analytica kienet ikkummissjonat applikazzjoni sabiex tkun disponibbli għall-utenti ta' Facebook bl-għan li tiġbor id-*data* mingħandhom u ċ-ċirku ta' kuntatt tagħhom, li mbagħad intużat sabiex jiġu mmirati messaġġi politiċi fil-kuntest ta' għadd ta' elezzjonijiet fis-snin sussegwenti. Ittieħdet *data* minn ċittadini tal-Istati Uniti, u minn ċittadini minn għadd ta' stati tal-UE. Ir-regolaturi ħadu azzjonijiet ta' segwitu.

[6] Pereżempju billi tqiegħdu fil-mira minoranzi u gruppi vulnerabbli speċifiċi (Dwar dan ara r-Riżoluzzjoni tal-Parlament Ewropew tal-10 ta' Ottubru 2019 dwar l-indħil elettorali barrani u d-diżinformazzjoni fil-proċessi demokratiċi nazzjonali u Ewropej (2019/2810(RSP)).

rappreżentazzjoni qarrieqa ta' informazzjoni importanti bħall-oriġini u l-intenzjoni politika tal-komunikazzjonijiet, is-sorsi tagħhom u l-finanzjament tagħhom.

Id-*data* personali tista' tintuża wkoll bil-ħabi u b'mod illegali sabiex iċ-ċittadini jisfaw fil-mira ta' kontenut manipulattiv. L-għarfien dwar l-imġiba miksub mill-attività online taċ-ċittadini ntuża sabiex "jiġu abbużati" s-sistemi tal-pjattaformi online b'tali mod li dawn jamplifikaw dan il-kontenut b'mod artifiċjali. Jistgħu jintużaw tekniki oħra ta' interferenza online, inklużi ċ-ċiberattakki u ċ-ċirkomvenzjoni ta' salvagwardji elettorali tradizzjonali bħar-regoli ta' finanzjament.

Qabel l-elezzjonijiet, il-Kummissjoni ppubblikat pakkett ta' miżuri ("il-pakkett elettorali") immirat lejn l-indirizzar ta' dawn l-isfidi, li jgħin sabiex jiġi żgurat li l-elezzjonijiet ikunu kemm ħielsa kif ukoll ġusti. Il-pakkett ippromwova approċċ komprensiv u appoġġ reċiproku fost l-awtoritajiet kompetenti, bl-appoġġ tal-istabbiliment ta' netwerks tal-elezzjonijiet fil-livell nazzjonali u Ewropew. Dan bena fuq ħidma li ilha għaddejja mal-Istati Membri fil-kuntest tal-elezzjonijiet u talab trasparenza mtejba fil-kampanji politiċi, ipprovda aktar ċarezza dwar l-applikazzjoni tar-rekwiżiti tal-protezzjoni tad-*data* fil-kuntest elettorali, ippromwova s-sorveljanza mill-awtoritajiet kompetenti u l-protezzjoni kontra t-theddid ċibernetiku, kif ukoll aktar għarfien u prontezza akbar sabiex jiġu indirizzati l-isfidi tal-ambjent online.[7]

It-Taħdita dwar id-Drittijiet Fundamentali tal-Kummissjoni f'Novembru 2018 kienet iddedikata għad-Demokrazija fl-Ewropa. Dan l-avveniment ta' livell għoli identifika modi ta' kif titrawwem governanza demokratika ħielsa, miftuħa u b'saħħitha f'era ta' parteċipazzjoni baxxa fl-elezzjonijiet, ta' populiżmu, ta' diżinformazzjoni u ta' sfidi li qed tiffaċċja s-soċjetà ċivili[8].

Il-pakkett elettorali, flimkien mal-inizjattivi tal-Kummissjoni dwar id-diżinformazzjoni – il-kodiċi ta' prattika dwar id-diżinformazzjoni[9] u l-pjan ta' azzjoni kontra d-diżinformazzjoni,[10] inkluża s-Sistema ta' Twissija Rapida u l-attivitajiet analitiċi u ta' sensibilizzazzjoni tat-Task Forces tal-Komunikazzjoni Strateġika (StratCom) tas-Servizz Ewropew għall-Azzjoni Esterna (SEAE) – ikkontribwew għall-iżgurar tal-integrità tal-proċess elettorali u l-fiduċja tal-votanti fih, li tjiebu.[11]

Filwaqt li tibni fuq is-sejbiet tar-rapport dwar l-elezzjonijiet tal-2014 tal-Parlament Ewropew,[12] u fuq it-tagħlimiet meħuda mill-elezzjonijiet tal-passat, u billi twettaq l-impenji

---

[7] Adottat fit-12 ta' Settembru 2018, l-Istat tal-Unjoni 2018, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/mt/IP_18_5681.

[8] https://ec.europa.eu/info/events/annual-colloquium-fundamental-rights/2018-annual-colloquium-fundamental-rights-2018-nov-26_en.

[9] https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=54454.

[10] Maħruġin b'mod konġunt fl-2018 mill-Kummissjoni Ewropea u mir-Rappreżentant Għoli tal-Unjoni għall-Affarijiet Barranin u l-Politika ta' Sigurtà https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/action_plan_against_disinformation.pdf.

[11] Il-fiduċja fl-elezzjonijiet ħielsa u ġusti tjiebet f'21 Stat Membru bejn Settembru 2018 u Ġunju 2019. L-akbar żidiet ġew osservati fil-Greċja (80%, +18-il pp.), fil-Litwanja (78%, +14-il pp.), fir-Rumanija (65%, +14-il pp.) u fi Spanja (77%, +12-il pp.). Għal aktar dettalji, ara t-taqsima 4 tad-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-komunikazzjoni.

[12] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/com_2015_206_en.pdf

meħuda fir-rapport tal-2017 dwar iċ-ċittadinanza tal-UE sabiex tiġi promossa u tissaħħaħ il-parteċipazzjoni taċ-ċittadini fil-ħajja demokratika tal-UE,[13] il-Kummissjoni ħadet għadd ta' inizjattivi sabiex iżżid is-sens ta' dimensjoni Ewropea fl-elezzjonijiet u sabiex tappoġġa l-parteċipazzjoni wiesgħa taċ-ċittadini kollha tal-UE. Hija ħadmet ma' istituzzjonijiet oħra tal-UE, kif ukoll ma' partiti politiċi, ma' Stati Membri u ma' oħrajn. Hija daħlet ukoll f'kuntatt mal-Istati Membri sabiex tiżgura li l-liġi u d-drittijiet tal-UE jiġu rrispettati fl-elezzjonijiet, filwaqt li indirizzat it-tħassib imqajjem miċ-ċittadini u mill-partijiet ikkonċernati individwali. Il-Kummissjoni saħħet ukoll l-isforzi tagħha ta' komunikazzjoni vis-à-vis iċ-ċittadini Ewropej, f'kooperazzjoni msaħħa mal-Parlament Ewropew b'dimensjoni nazzjonali u lokali b'saħħitha.

Dan ir-rapport jirrieżamina l-elementi ta' hawn fuq[14] abbażi ta':

- tweġibiet estensivi għall-kwestjonarji tal-Kummissjoni riċevuti mingħand l-Istati Membri, il-partiti politiċi Ewropej u nazzjonali, l-awtoritajiet nazzjonali għall-protezzjoni tad-*data* u l-pjattaformi tal-IT[15];
- skambji mal-Istati Membri fil-qafas tan-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet li għadu kif ġie stabbilit u ma' grupp ta' esperti relatat; u
- l-Ewrobarometru u stħarriġ ieħor inkluż l-istħarriġ ta' wara l-elezzjoni ppubblikat mill-Parlament Ewropew, u l-istudji rilevanti.

2. Parteċipazzjoni fl-elezzjonijiet

fl-elezzjonijiet tal-2019 ħadu sehem 50,66%[16] taċ-ċittadini tal-UE li huma eliġibbli sabiex jivvutaw. Din iċ-ċifra hija l-ogħla f'25 sena u l-ewwel żieda fl-għadd ta' nies li ħarġu jivvutaw mill-1979. Iż-żidiet mill-elezzjonijiet tal-2014 kienu b'saħħithom fil-biċċa l-kbira tal-Istati Membri, b'mod partikolari f'disgħa[17]. Tnaqqis modest ġie osservat ukoll fi tmien Stati Membri[18]. Għad hemm diskrepanzi sinifikanti bejn l-Istati Membri fl-għadd ta' nies li ħarġu jivvutaw[19].

Kemm il-votanti Ewropej żgħażagħ kif ukoll dawk li vvotaw għall-ewwel darba żiedu l-għadd ta' nies li ħarġu jivvutaw. Il-parteċipazzjoni tagħhom żdiedet bil-qawwa u qabżet iż-żieda fl-għadd ta' nies li ħarġu jivvotaw minn gruppi ta' età oħra[20]. Mill-iżgħar kategorija ta' età,[21] 42%

[13] http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=40723
[14] Valutazzjoni inizjali li tkopri l-implimentazzjoni tal-Pjan ta' azzjoni kontra d-diżinformazzjoni ġiet ippreżentata f'Ġunju 2019. Ara JOIN(2019) 12 final, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/joint_report_on_disinformation.pdf.
[15] B'kollox, 26 Stat Membru, 3 partiti politiċi Ewropej, 17-il partit politiku nazzjonali minn 7 Stati Membri, u 4 pjattaformi tal-IT wieġbu għall-kwestjonarju. Ara l-Anness tad-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-Komunikazzjoni.
[16] Dan in-numru jitla' għal 52,4% mingħajr ir-Renju Unit.
[17] Il-Polonja, ir-Rumanija, Spanja, l-Awstrija, l-Ungerija, il-Ġermanja, iċ-Ċekja, id-Danimarka u s-Slovakkja (mill-ogħla żieda ta' punti perċentwali sal-aktar waħda baxxa).
[18] Il-Bulgarija, il-Portugall, il-Belġju, l-Irlanda, l-Italja, il-Lussemburgu, Malta u l-Greċja (mill-ogħla tnaqqis ta' punti perċentwali sal-anqas wieħed).
[19] Minn 88% fil-Belġju (fejn il-votazzjoni hija obbligatorja) sa 23% fis-Slovakkja.
[20] Il-perċentwal ta' żgħażagħ ta' taħt il-25 sena li ħarġu jivvotaw huwa ta' 42% (+14-il punt perċentwali). Għal dawk li għandhom bejn 25–39 sena, 47% (+12-il punt perċentwali). Dan għadu anqas mill-għadd ta' dawk li għandhom 55 sena jew aktar li ħarġu jivvotaw (54%, +3 punti perċentwali).
[21] Età ta' bejn 18-24 sena fl-Istati Membri kollha minbarra l-Greċja, fejn l-età tal-vot hija ta' 17-il sena, u l-Awstrija u Malta, fejn l-età tal-vot hija ta' 16-il sena.

indikaw li vvotaw, meta mqabbla ma' 28% biss fl-2014: żieda kbira. Iż-żieda kienet notevoli wkoll għall-grupp ta' età ta' 25-39 sena (żieda minn 35% fl-2014 għal 47% fl-2019). Madankollu, il-votanti akbar fl-età għadhom joħorġu jivvotaw ferm aktar minn dawk iżgħar (52% u 54% għall-gruppi ta' età ta' 40-54 u ta' 55+ rispettivament)[22].

Il-motivazzjoni tal-votanti żgħażagħ sabiex jivvotaw hija importanti daqs l-għadd tagħhom li ħarġu jivvotaw. Huma għandhom sens qawwi li l-votazzjoni hija dmir ċiviku (aktar minn 50%)[23] u kienu wkoll immotivati ħafna minn tħassib dwar it-tibdil fil-klima (motivazzjoni maqsuma bejn il-gruppi ta' età), minn xewqa li jippromwovu d-drittijiet tal-bniedem u l-valuri demokratiċi (li mmotivathom aktar minn gruppi oħra), kif ukoll mill-ekonomija[24].

Grupp dejjem akbar ta' ċittadini intitolati sabiex jivvotaw u joħorġu bħala kandidati fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew huma "ċittadini mobbli tal-UE": ċittadini li marru fi Stat Membru ieħor sabiex jgħixu, jaħdmu jew jistudjaw. Huwa stmat li minn fost aktar minn 17-il miljun ċittadin mobbli tal-UE fl-UE, kważi 14-il miljun kienu eliġibbli sabiex jivvotaw (aktar minn 3% tal-popolazzjoni totali tal-UE li tivvota) fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew organizzati fi Stat Membru ieħor.

Filwaqt li l-liġi tal-UE tagħti dritt dirett liċ-ċittadini mobbli tal-UE sabiex jivvotaw u joħorġu bħala kandidati fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew fl-Istat Membru ta' residenza tagħhom, dawn jistgħu wkoll jingħataw dritt skont il-liġi nazzjonali li jivvotaw u joħorġu bħala kandidati fl-Istat Membru ta' nazzjonalità tagħhom (anki jekk ikunu residenti barra mill-pajjiż). F'dak il-każ, bħaċ-ċittadini l-oħra kollha, huma jistgħu jivvotaw darba biss u, għalhekk, huma meħtieġa li jagħżlu jekk iridux jivvotaw fl-Istat Membru tar-residenza tagħhom jew f'dak tan-nazzjonalità tagħhom.

[22] Il-Parlament Ewropew, The 2019 post-electoral survey, p. 22.
[23] *Idem*, p. 49.
[24] *Idem*, p. 57.

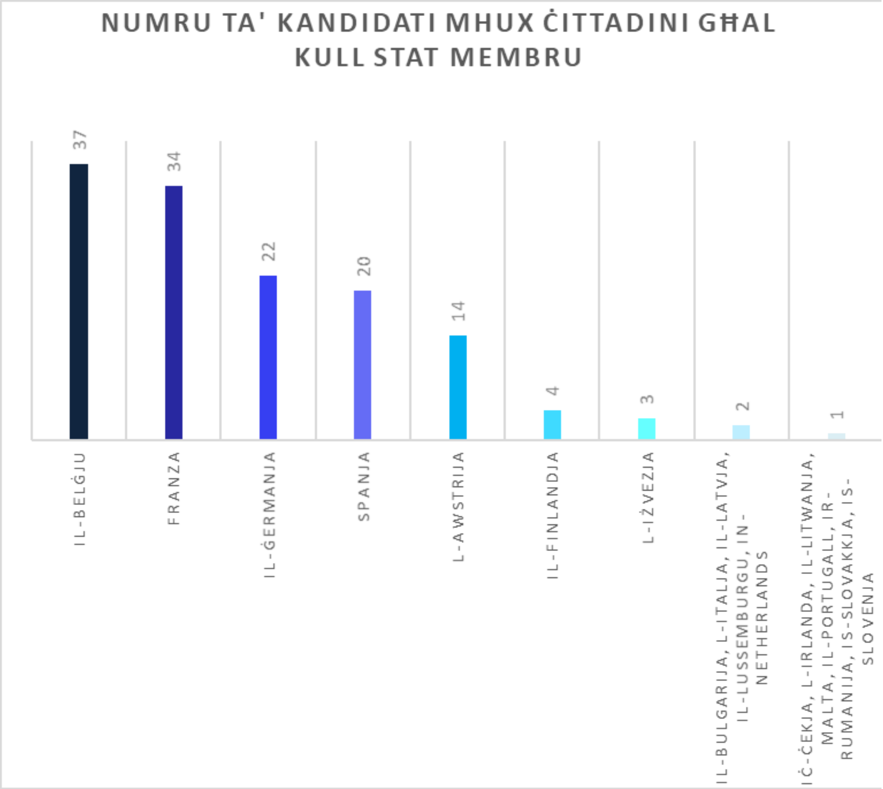

Numru relattivament baxx ta' ċittadini mobbli tal-UE eżerċitaw id-drittijiet elettorali tagħhom, u normalment fil-pajjiżi ta' oriġini tagħhom. Qabel l-elezzjonijiet, iċ-ċittadini indikaw li kieku jippreferu jeżerċitaw id-drittijiet tagħhom tal-UE u jivvotaw f'listi fil-pajjiż ta' residenza tagħhom. Madankollu, kienu jammontaw għal erba' darbiet aktar[25] dawk li rreġistraw sabiex jivvotaw għal listi mill-pajjiż tan-nazzjonalità tagħhom, fejn dik l-għażla kienet disponibbli[26]. Dan jissuġġerixxi li l-għażla hija importanti sabiex il-parteċipazzjoni tinżamm għolja.

L-għadd ta' ċittadini mobbli tal-UE li ħarġu bħala kandidati naqas, minn 170 ċittadin mobbli kandidat fl-2014, għal 168[27] fl-2019 (fi 18-il Stat Membru). Ġew eletti ħamsa, tlieta fi Franza u tnejn fir-Renju Unit.

Għad fadal sfidi għall-parteċipazzjoni taċ-ċittadini mobbli tal-UE, bħar-reġistrazzjoni fir-reġistru elettorali. Jistgħu jinqalgħu wkoll kwistjonijiet minħabba li ma jkunx hemm biżżejjed għażliet ta'

Prattiki li jappoġġaw liċ-ċittadini mobbli tal-UE

Qabel l-elezzjonijiet, il-Kummisjoni ħeġġet lill-Istati Membri sabiex jaqsmu l-aħjar prattika bl-għan li jagħtu spinta lill-parteċipazzjoni taċ-ċittadini mobbli votanti tal-UE u pprovdiet appoġġ u informazzjoni dwar il-votazzjoni u l-ħruġ bħala kandidat, bħal:

Informazzjoni u gwida dwar il-formalitajiet tal-vot u l-iskadenzi permezz tal-portal ta' pariri ta' L-Ewropa Tiegħek; dwar il-formalitajiet tal-votazzjoni u l-metodi ta' votazzjoni permezz tal-paġni web u l-iskedi informattivi dwar l-elezzjonijiet Ewropej prodotti b'mod konġunt mal-Parlament Ewropew; u t-tħeġġiġ tal-parteċipazzjoni tal-votanti permezz ta' kampanja mmirata fuq il-midja soċjali.

L-għażla għaċ-ċittadini. L-Istati Membri qasmu l-esperjenza tagħhom dwar il-metodi ta' votazzjoni qabel l-elezzjonijiet f'avveniment ta' livell għoli dwar il-parteċipazzjoni u kwistjonijiet demokratiċi (April 2018).

L-appoġġ għal proġetti taħt il-Programm tagħha dwar id-drittijiet, l-ugwaljanza u ċ-ċittadinanza.

[25] Fuq il-bażi tad-*data* riċevuta, madwar 5,5 miljun meta mqabbla ma' 1,3 miljun. Għal aktar dettalji, ara t-taqsima 2.2.1 tad-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-Komunikazzjoni.

[26] Xi Stati Membri jillimitaw id-dritt għall-vot taċ-ċittadini tagħhom li jirrisjedu barra mit-territorji tagħhom, anki fi Stati Membri oħra. Dan it-telf tad-dritt għall-vot, li għall-elezzjonijiet mhux koperti mid-drittijiet tal-UE bħall-elezzjonijiet parlamentari nazzjonali, jista' jsarraf fi tneħħija tad-drittijiet għall-vot, se jiġi kkunsidrat aktar fir-rapport tal-Kummissjoni tal-2020 dwar iċ-ċittadinanza tal-UE, li mistenni joħroġ din is-sena.

[27] 152 meta ma jingħaddux il-kandidati fir-Renju Unit.

votazzjoni mill-bogħod u minħabba l-amministrazzjoni tagħhom,[28] bħal pereżempju meta l-ittri amministrattivi jintbagħtu tard wisq, proċeduri ta' votazzjoni postali kkumplikati, kabini tal-votazzjoni insuffiċjenti u nuqqas ta' persunal fil-konsulati.

Il-parteċipazzjoni u r-rappreżentanza tan-nisa żdiedu fl-elezzjonijiet tal-2019 meta mqabbla mal-elezzjonijiet preċedenti. Id-disparità fil-parteċipazzjoni bejn is-sessi naqset minn 4 % fl-2014 għal 3 % fl-2019.[29] Bl-istess mod, in-numru ta' MPE nisa żdied minn 37 % għal 39,4 %. Madankollu, għad hemm differenzi kbar bejn l-Istati Membri u hemm ħafna sfidi li jridu jingħelbu sabiex tinkiseb l-ugwaljanza bejn is-sessi. It-tabella ta' hawn taħt tqabbel is-sehem ta' nisa kandidati u s-sehem ta' nisa eletti.

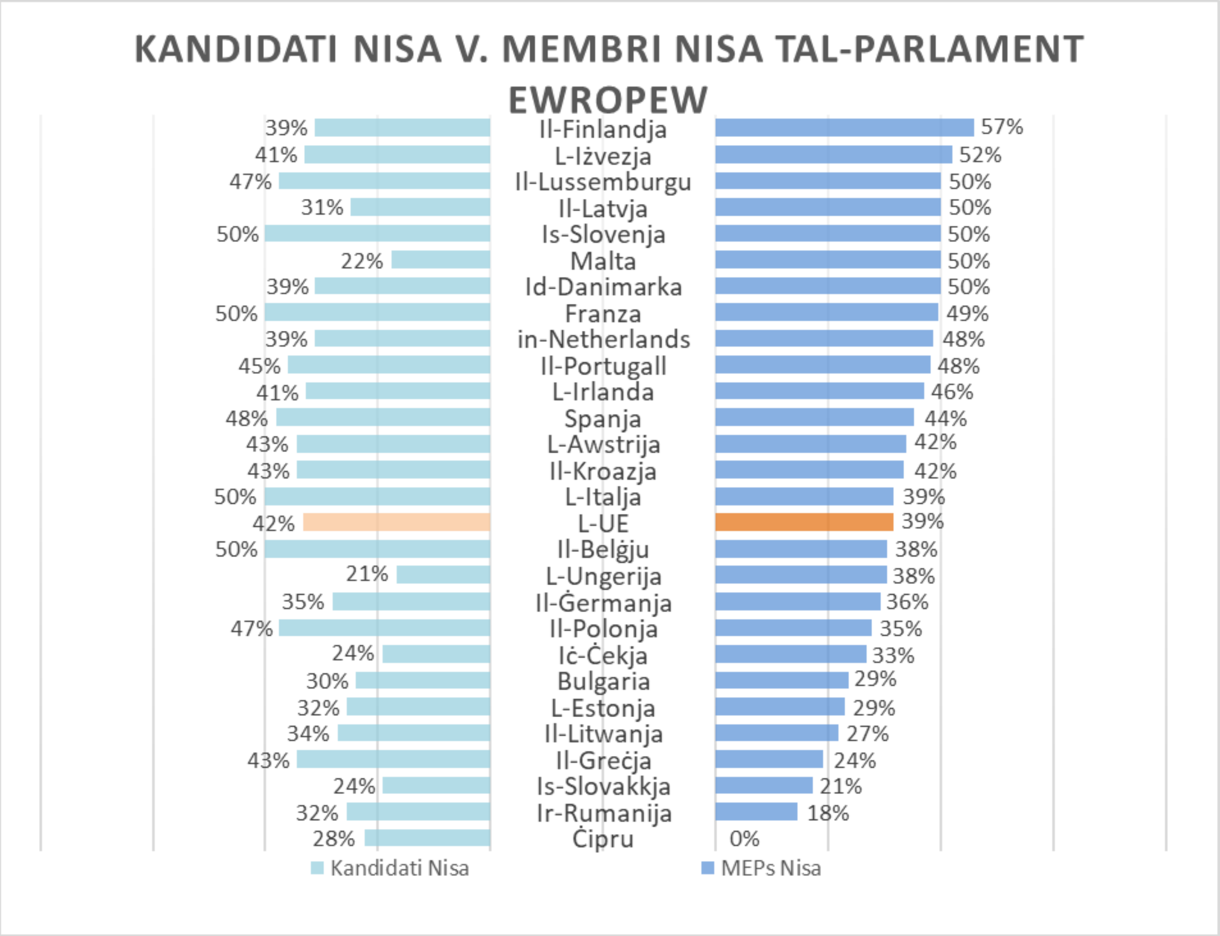

Ħafna Stati Membri ħadu miżuri sabiex itejbu l-parteċipazzjoni tan-nisa fl-elezzjonijiet. Dawn kienu jinkludu l-irbit tal-allokazzjoni tal-fondi pubbliċi għall-partiti politiċi mal-promozzjoni tal-parteċipazzjoni politika tan-nisa (eż. l-Irlanda), sistemi ta' kwoti għal-listi ta' kandidati jew l-introduzzjoni ta' obbligu ġenerali għall-partiti politiċi sabiex ikun hemm listi ta' kandidati bbilanċjati bejn is-sessi (eż. ir-Rumanija).

Għall-minoranzi etniċi li jinsabu fil-listi tal-kandidati, ir-reġistrazzjoni għall-elezzjonijiet jew

[28] Ara l-istudju dwar l-użu tal-votazzjoni mill-bogħod sabiex issostni l-parteċipazzjoni f'ħafna gruppi, 2017-18 https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights/studies_en.

[29] F'xi Stati Membri, il-parteċipazzjoni tan-nisa żdiedet b'mod sinifikanti, pereżempju fil-Finlandja, minn 38% għal 43,4 %.

it-twettiq ta' proċeduri elettorali oħra jistgħu jkunu aktar diffiċli milli għall-bqija tal-popolazzjoni. Pereżempju, huwa aktar probabbli li l-votanti li jappartjenu għal ċerti komunitajiet, bħall-komunità tar-Rom, isibu diffikultajiet fl-aċċess għall-proċeduri ta' reġistrazzjoni tal-votanti.

Dan huwa parzjalment minħabba li dan il-grupp tal-popolazzjoni jkollu nuqqas ta' dokumentazzjoni, nuqqas ta' għarfien dwar ir-rekwiżiti proċedurali meħtieġa għall-vot (bħal kif tipprovdi prova valida tal-indirizz) u nuqqas ta' appoġġ sabiex jiġi spjegat lilu l-proċess amministrattiv. Il-minoranzi etniċi jsawru 5 % tal-membri parlamentari tal-Parlament Ewropew u 10 % tal-popolazzjoni ġenerali[30].

Iċ-ċittadini tal-UE b'diżabilità[31] jaffaċċjaw diffikultajiet simili meta jipparteċipaw fl-elezzjonijiet. Huma jaffaċċjaw ukoll ostakli addizzjonali għall-eżerċizzju tad-drittijiet tagħhom, pereżempju f'termini ta' aċċessibbiltà insuffiċjenti. L-Istati Membri kollha tal-UE, kif ukoll l-UE, irratifikaw il-Konvenzjoni tan-NU dwar id-Drittijiet tal-Persuni b'Diżabilità (UNCRPD)[32]. Skont rapport riċenti tal-Kumitat Ekonomiku u Soċjali Ewropew, huwa stmat li 800 000 ċittadin tal-UE minn 16-il Stat Membru setgħu ġew imċaħħda mid-dritt li jipparteċipaw fl-elezzjonijiet minħabba li r-regoli nazzjonali u l-arranġamenti organizzazzjonali tagħhom ma jqisux biżżejjed il-ħtiġijiet speċifiċi tagħhom[33]. Jidher li l-persuni b'diżabilità għadhom mhux rappreżentati biżżejjed fost il-Membri eletti tal-Parlament Ewropew.

Il-Kummissjoni tqajjem kuxjenza dwar id-drittijiet tal-persuni b'diżabbiltà u l-obbligi fil-UNCRPD f'laqgħat mal-Istati Membri.[34] Hija organizzat diskussjonijiet iddedikati dwar din il-kwistjoni, uriet magni tal-votazzjoni aċċessibbli u b'mod aktar ġenerali appoġġat il-kondiviżjoni tal-prattiki tajba. L-UE tiffinanzja wkoll l-organizzazzjonijiet għall-persuni b'diżabilità fil-livell tal-UE sabiex jissensibilizzaw u jippromwovu d-drittijiet tagħhom u jtejbu l-kapaċità tal-organizzazzjonijiet membri tagħhom.

Il-prattiki li jappoġġjaw liċ-ċittadini b'diżabilità jinkludu

Kaxex tal-voti mobbli għall-persuni b'diżabilità (il-Bulgarija).

Materjal ta' **informazzjoni mmirata** miktub b'lingwaġġ sempliċi u bil-braille (vidjos, fuljetti) sabiex jappoġġja lil gruppi speċifiċi f'lingwi differenti (il-Belġju u l-Litwanja).

Votazzjoni elettronika awtonoma għal dawk neqsin mid-dawl (il-Belġju).

Postijiet tal-votazzjoni u kaxxi tal-voti aċċessibbli fi djar tal-kura u f'istituzzjonijiet (l-Irlanda).

Limitu mnaqqas sabiex jiġu stabbiliti partiti politiċi (ir-Rumanija).

Voti bil-braille (is-Slovakkja).

Appoġġ speċifiku għall-kandidati parlamentari b'diżabilità inklużi internships iffinanzjati ma' partiti politiċi (Ir-Renju Unit – proġett tal-gvern Skoċċiż).

[30] ENAR's Election Analysis - other minorities in the new European Parliament 2019-2025, https://www.enar-eu.org/ENAR-s-Election-Analysis-Ethnic-minorities-in-the-new-European-Parliament-2019.

[31] 15,1 % tan-nisa u 12,9 % tal-irġiel bejn il-15 u l-64 sena jirrapportaw diffikultà f'attività bażika. Ara l-Eurostat https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/8/8c/Infographic_Disability_statistics_final.png.

[32] Il-UNICPRD tiggarantixxi d-drittijiet politiċi lill-persuni b'diżabilità u l-opportunità li jgawduhom fuq bażi ugwali mal-oħrajn https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/article-29-participation-in-political-and-public-life.html

[33] Id-drittijiet reali ta' persuni b'diżabilità li jivvutaw fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew – Marzu 2019, https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-02-19-153-mt-n.pdf.

[34] Dan kien jinkludi fi ħdan il-Grupp ta' Livell Għoli dwar id-Diżabilità, il-forum ta' Ħidma dwar l-implimentazzjoni tal-UNCRPD, u l-konferenza Ewropea annwali dwar il-jum Ewropew tal-persuni b'diżabilità.

L-Istati Membri jimplimentaw diversi prattiki sabiex jgħinu lil gruppi differenti ta' ċittadini jipparteċipaw[35]. Il-Kummissjoni ilha tiffaċilita l-iskambju ta' tali prattiki mill-elezzjonijiet tal-2014, inkluż f'avveniment ta' livell għoli dwar kwistjonijiet elettorali f'April 2018. It-Taħdita dwar id-Drittijiet Fundamentali tal-Kummissjoni ddedikata għad-demokrazija fl-Ewropa fl-2018 inkludiet skambji mifruxa dwar prattiki għall-promozzjoni tal-parteċipazzjoni u tar-rappreżentanza mifruxa bħala kundizzjoni għal soċjetajiet demokratiċi inklużivi[36].

Id-*data* dwar il-parteċipazzjoni elettorali ta' gruppi oħra mhux rappreżentati biżżejjed għadha limitata u ftit Stati Membri jiġbruha**.**

Skont il-**programm dwar id-Drittijiet, l-Ugwaljanza u ċ-Ċittadinanza** tagħha, il-Kummissjoni appoġġat il-parteċipazzjoni ta' ċittadini tal-UE li mhumiex rappreżentati biżżejjed. Bejn l-2014 u l-2020 il-programm ipprovda EUR 20 miljun sabiex jiffinanzja inizjattivi li kellhom l-għan li jippromwovu u jsaħħu l-eżerċizzju tad-drittijiet miksuba biċ-ċittadinanza tal-Unjoni. Dan jinkludi għotjiet għal azzjoni ta' EUR 8,5 miljun li permezz tagħhom s'issa rċivew finanzjament aktar minn 20 proġett[37]. Il-proġetti inkludew:

- għodod sabiex titqajjem kuxjenza fost iċ-ċittadini tal-UE dwar id-drittijiet politiċi tagħhom u dwar il-proċeduri sabiex jipparteċipaw fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew;[38]
- gwidi ta' prattika tajba għall-awtoritajiet tal-Istati Membri sabiex jappoġġaw liċ-ċittadini tal-UE fl-eżerċizzju tad-drittijiet tal-vot tagħhom;[39]
- għodod multilingwi li jipprovdu informazzjoni dwar il-programmi politiċi promossi mill-partiti politiċi matul il-kampanja elettorali; [40] u
- inizjattivi mmirati sabiex iħeġġu l-parteċipazzjoni ta' gruppi li mhumiex rappreżentati biżżejjed.[41]

Il-programm Ewropa għaċ-Ċittadini appoġġa attivitajiet li jkopru l-parteċipazzjoni ċivika fl-aktar sens wiesa'. Il-proġetti ta' ġemellaġġ bejn l-ibliet u l-proġetti tas-soċjetà ċivili indirizzaw il-kwistjoni ta' kif jistgħu jintlaħqu l-votanti, inklużi dawk li se jivvotaw għall-ewwel darba jew il-votanti li jgħixu f'żoni remoti.

Sabiex tappoġġa l-parteċipazzjoni elettorali qabel l-elezzjonijiet u tagħti s-setgħa liċ-ċittadini sabiex jieħdu deċiżjonijiet informati, il-Kummissjoni wettqet kampanji ta' informazzjoni u ta' komunikazzjoni f'kooperazzjoni msaħħa mal-Parlament Ewropew,[42] inkluż dwar x'tagħmel l-UE, kif

---

[35] Fil-marġini aktar 'il fuq huma pprovduti xi ftit eżempji. Aktar dettalji dwar il-prattiki skambjati huma disponibbli fid-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-komunikazzjoni.

[36] https://ec.europa.eu/info/files/conclusions-colloquium-2018_mt.

[37] Il-links għal eżempji ta' proġetti ffinanzjati huma disponibbli fid-dokument ta' ħidma tal-persunal tal-Kummissjoni li jakkumpanja din il-Komunikazzjoni.

[38] Ara, pereżempju, http://www.spaceu2019.eu/.

[39] Ara, pereżempju, https://smp.eelga.gov.uk/migrant-workers/act-project/

[40] Ara, pereżempju, https://euandi2019.eui.eu/ u https://yourvotematters.eu/en/.

[41] Ara pereżempju http://www.diversitygroup.lt/fwp_portfolio/migrant-political-participation/ u https://www.lawcentres.org.uk/lcn-s-work/living-rights-project.

[42] Ara eż. https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/elections-abroad/european-elections/index_mt.htm ; https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/623556/EPRS_ATA(2018)623556_EN.pdf

tivvota u kif tinvolvi ruħek[43]. Dawn il-kampanji kienu proattivi u multilingwi u kellhom dimensjoni lokali qawwija.

Minn Novembru 2014 sal-elezzjonijiet, il-Membri tal-Kummissjoni u l-uffiċjali għolja tal-Kummissjoni pparteċipaw f'aktar minn 1 730 djalogu maċ-ċittadini madwar l-Ewropa fl-istil ta' dibattiti fil-pjazza tar-raħal. Dawn id-djalogi għenu liċ-ċittadini jifhmu kif il-politiki Ewropej jaħdmu għalihom, fi sforz sabiex iżidu l-involviment dirett tagħhom ma' dawk li jieħdu d-deċiżjonijiet fil-Kummissjoni, kif ukoll mad-demokrazija Ewropea b'mod aktar wiesa'.

L-awtoritajiet tal-Istati Membri, l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, il-korpi ta' verifika tal-fatti, il-korpi privati inklużi l-pjattaformi u partijiet ikkonċernati oħra involuti f'għadd kbir ta' attivitajiet ta' sensibilizzazzjoni fit-tħejjija għall-elezzjonijiet. Ir-Rappreżentazzjonijiet tal-Kummissjoni ta' spiss għenu sabiex jikkoordinaw dawn l-attivitajiet, billi rabtu l-livell lokali ma' dak Ewropew.

Analiżi u miżuri ta' segwitu

Ir-**rekord ta' nies li ħarġu jivvotaw wera impenn imġedded fid-demokrazija tal-UE.** Kumplessivament, dan tjieb ħafna b'mod ġenerali iżda mhux b'mod ugwali fost l-Istati Membri u bejn il-gruppi kollha taċ-ċittadini tal-UE. L-attivitajiet ta' komunikazzjoni kkontribwew sabiex jinbena momentum għall-parteċipazzjoni demokratika.

Ċerti prattiki sempliċi applikati jistgħu jagħmlu differenza kbira għal gruppi partikolari, bħal aġġustamenti għall-votanti b'diżabilità, appoġġ għall-promozzjoni tal-komunità fil-livell lokali, firxa usa' ta' metodi ta' votazzjoni, u l-ħidma mal-partiti politiċi sabiex jitħeġġu l-opportunitajiet għal ċittadini li mhumiex rappreżentati biżżejjed sabiex joħorġu bħala kandidati. Madankollu, dawn il-prattiki mhumiex applikati b'mod wiesa'.

Il-kwalità tal-indikaturi u tad-*data* miġbura dwar il-parteċipazzjoni ta' gruppi speċifiċi hija limitata.

Iċ-ċittadini, inklużi ż-żgħażagħ, mhux dejjem ikollhom **għodda suffiċjenti sabiex jipparteċipaw b'mod attiv**. Dan il-proċess jibda qabel ma tintlaħaq l-età tal-vot[44]. Ħafna miċ-ċittadini li se jivvotaw għall-ewwel darba fl-elezzjonijiet tal-2024 bħalissa qed isegwu edukazzjoni full time[45]. Għalhekk huwa importanti li jiġu żviluppati tekniki innovattivi adattati għal etajiet u għal ħtiġijiet differenti sabiex jappoġġjaw il-parteċipazzjoni demokratika.

Għall-elezzjonijiet tal-2024, l-isforzi jridu jkomplu **jinvolvu liċ-ċittadini kollha fid-demokrazija Ewropea** u **jappoġġjaw parteċipazzjoni għolja fit-tul**. Jenħtieġ li ħadd ma

---

[43] B'ħafna skadenzi nazzjonali differenti għar-reġistrazzjoni u metodi ta' votazzjoni differenti għaċ-ċittadini, kien essenzjali li ċ-ċittadini mobbli tal-UE jiġu informati dwar id-drittijiet elettorali tagħhom.

[44] Min-naħa tagħha, il-Kummissjoni organizzat l-inizjattiva Lura għall-Iskola, li fiha diversi uffiċjali tal-UE marru fi skejjel f'diversi Stati Membri sabiex jiddiskutu l-ħidma u l-esperjenzi tagħhom fl-UE u jisimgħu lill-istudenti. Dan issa huwa kkomplementat b'inizjattiva simili ta' "Lura għall-Università".

[45] https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/flash/fl_375_en.pdf

jitħalla lura u jenħtieġ li l-parteċipazzjoni fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew u l-eżiti tagħhom jirriflettu l-popolazzjoni u d-diversità tal-Unjoni.

Politiki li jissensibilizzaw u jsaħħu l-involviment tal-pubbliku fit-teħid tad-deċiżjonijiet fil-livell Ewropew huma importanti sabiex jiġi żgurat li ċ-ċittadini tal-UE jkunu fiduċjużi li leħinhom qed jinstema', u li l-vot huwa importanti.

Dawn il-kunsiderazzjonijiet importanti se jikkontribwixxu għal riflessjonijiet dwar il-futur tal-Ewropa u se jingħataw segwitu bħala parti mill-**Pjan ta' Azzjoni Ewropew għad-Demokrazija** li jmiss u minn inizjattivi oħra.

Fuq din in-nota, il-Kummissjoni se:

- issostni l-isforzi tagħha sabiex tiżgura **aċċess** għal **informazzjoni** preċiża dwar l-Unjoni Ewropea sabiex tappoġġja l-involviment attiv taċ-ċittadini fil-ħajja politika Ewropea u l-eżerċizzju tad-drittijiet elettorali tagħhom. Se jintużaw approċċi innovattivi, komunikazzjoni multilingwi u mezzi ġodda ta' informazzjoni sabiex jintlaħqu l-gruppi kollha u ser ikunu involuti atturi lokali. Il-kooperazzjoni mal-Parlament se tkompli u se tiġi esplorata l-kollaborazzjoni msaħħa ma' istituzzjonijiet u ma' korpi rilevanti oħra tal-UE. Madwar l-Unjoni se jiġu organizzati djalogi maċ-ċittadini, imfassla għall-kuntest lingwistiku u kulturali lokali, sabiex tissaħħaħ ir-rabta bejn il-fehmiet taċ-ċittadini u t-tfassil tal-politika tal-UE li tkopri kwistjonijiet li jaffettwaw il-ħajja ta' kuljum taċ-ċittadini;
- trawwem l-aħjar prattiki u l-iskambju tal-għarfien fost l-Istati Membri u korpi oħra kkonċernati sabiex tappoġġja **parteċipazzjoni għolja** inkluż dwar proċeduri ta' votazzjoni faċli u aċċessibbli. Fl-2021, fi ħdan in-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet se jiġi organizzat workshop speċifiku dwar **il-proċeduri ta' votazzjoni**;
- tappoġġa l-**parteċipazzjoni inklużiva** u **ugwali**, f'kooperazzjoni mal-Istati Membri, mal-Parlamenti, mas-soċjetà ċivili u ma' partijiet ikkonċernati oħra, inkluż permezz tal-promozzjoni tal-aħjar prattika, is-sensibilizzazzjoni u l-użu tal-finanzjament[46]. Għall-elezzjonijiet tal-2024, ser ikun hemm enfasi speċifika fuq iż-żgħażagħ u l-anzjani, in-nisa, iċ-ċittadini mobbli tal-UE u l-persuni b'diżabilità[47]. F'konformità mal-Istrateġija tagħha għall-Ugwaljanza bejn is-Sessi ppreżentata fil-5 ta' Marzu 2020[48], il-Kummissjoni se tippromwovi azzjonijiet speċifiċi sabiex jinkiseb bilanċ bejn is-sessi fit-teħid tad-deċiżjonijiet u fil-politika. Fl-2020, il-Kummissjoni se tiddedika wkoll sessjoni konġunta tan-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet u l-grupp espert dwar kwistjonijiet elettorali sabiex tikkunsidra l-inklużività u l-ugwaljanza fil-parteċipazzjoni demokratika;
- taħdem mal-awtoritajiet tal-Istati Membri, bl-appoġġ tan-netwerk tagħha ta' akkademiċi

---

[46] Dan jinkludi l-finanzjament futur tal-Programm dwar iċ-Ċittadinanza, l-Ugwaljanza, id-Drittijiet u l-Valuri.
[47] Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali, il-prinċipju 1: "Kulħadd għandu d-dritt għal edukazzjoni, taħriġ u tagħlim tul il-ħajja ta' kwalità u inklussivi sabiex iżomm u jakkwista ħiliet li jippermettulu jipparteċipa b'mod sħiħ fis-soċjetà (…)."
[48] https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_mt

dwar id-drittijiet taċ-ċittadinanza u f'konsultazzjoni mal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, sabiex ittejjeb **l-indikaturi u l-ġbir tad-*data*** f'konformità sħiħa mad-drittijiet fundamentali u mar-rekwiżiti dwar il-protezzjoni tad-*data*;

- tivvaluta l-miżuri prattiċi li jagħmlu **l-aħjar użu mit-teknoloġiji diġitali sabiex tiffaċilita l-eżerċizzju inklużiv tad-drittijiet elettorali**, filwaqt li tiggarantixxi l-libertà u l-kunfidenzjalità tal-votazzjoni, kif ukoll il-protezzjoni ta' *data* personali, filwaqt li tibni, fost l-oħrajn, fuq l-eżiti tal-istudju dwar soluzzjonijiet ta' votazzjoni mill-bogħod[49] u ta' proġetti ffinanzjati taħt il-Programm dwar id-Drittijiet, l-Ugwaljanza u ċ-Ċittadinanza;
- tesplora modi kif trawwem l-involviment tat-**tfal** fil-ħajja demokratika Ewropea anki fid-dawl tal-parteċipazzjoni demokratika attiva tagħhom bħala ċittadini tal-UE la jikbru. Dan jista' jinkludi l-appoġġ għall-mekkaniżmi ta' parteċipazzjoni tat-tfal fil-livell lokali u tal-UE (pereżempju kunsilli lokali tat-tfal u Parlamenti nazzjonali tat-tfal);
- iżżid is-**sensibilizzazzjoni fost it-tfal u ż-żgħażagħ** inkluż fil-kuntest tal-ħajja skolastika tagħhom[50];
- Tikkunsidra **miżuri ulterjuri** sabiex tippromwovi u ssaħħaħ il-parteċipazzjoni taċ-ċittadini fil-ħajja demokratika tal-Unjoni fir-rapport tagħha tal-2020 dwar iċ-ċittadinanza tal-UE.

L-Istati Membri huma mħeġġa:

- **iħejju rapporti dwar it-tmexxija tal-elezzjonijiet Parlamentari Ewropej** f'pajjiżhom, u jinkludu f'dawn ir-rapporti statistika dwar il-parteċipazzjoni fl-elezzjonijiet, inkluż dwar gruppi mhux rappreżentati biżżejjed, sabiex jinformaw it-tfassil tal-politika fil-livelli kollha;
- Jesploraw **alternattivi li joffru għażla akbar dwar kif u meta jistgħu jivvotaw iċ-ċittadini** (votazzjoni mill-bogħod u bil-quddiem, kif ukoll faċilitazzjonijiet oħra sabiex jakkomodaw ħtiġijiet speċifiċi);
- ikomplu **jaqsmu l-prattiki** u jieħdu azzjoni sabiex **jippromwovu l-għarfien dwar** id-drittijiet **elettorali** kif ukoll **parteċipazzjoni inkluživa** u aktar mifruxa fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew u **r-rappreżentanza** f'korpi eletti; u
- **jikkunsidraw il-ġbir flimkien tar-riżorsi** u appoġġ reċiproku ieħor bejn l-Istati Membri fl-amministrazzjoni tal-elezzjonijiet Ewropej (bħal permezz ta' faċilitajiet temporanji komuni sabiex jakkomodaw il-kabini tal-votazzjoni u l-amministrazzjoni tal-votanti f'postijiet b'numru għoli ta' ċittadini mobbli residenti tal-UE, b'kunsiderazzjoni tad-differenzi fir-regoli nazzjonali, eż. dwar l-iskadenzi amministrattivi, bħal dawk għar-reġistrazzjoni tal-votanti, u l-iskambju tal-aħjar prattiki dwar l-input xieraq sabiex jiġu appoġġjati l-korsijiet taċ-ċittadinanza).

---

[49] Ara l-istudju tal-Kummissjoni dwar l-użu tal-votazzjoni mill-bogħod sabiex issostni l-parteċipazzjoni, 2017-18 https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights/studies_en.

[50] Inizjattivi bħal lura għall-iskola jew lura għall-università promossi mill-Kummissjoni huma rilevanti f'dan il-kuntest.

Il-partiti politiċi Ewropej, f'kollaborazzjoni mal-kostitwenzi nazzjonali tagħhom, jistgħu wkoll iżidu l-isforzi tagħhom sabiex iħeġġu l-**parteċipazzjoni inklużiva** fl-elezzjonijiet u jiżguraw it-tixrid ta' informazzjoni preċiża dwar l-Unjoni Ewropea.

3. Id-dimensjoni Ewropea u l-eżerċizzju tad-drittijiet elettorali tal-UE

3.1. Id-drittijiet elettorali tal-UE u d-dimensjoni Ewropea tal-elezzjonijiet

L-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew huma uniċi. L-Istati Membri, kull wieħed bil-kampanji nazzjonali, il-listi nazzjonali u r-regoli u t-tradizzjonijiet distintivi tiegħu, jikkontribwixxu għal riżultat kollettiv, bil-Membri eletti tal-Parlament li jirrappreżentaw liċ-ċittadini kollha tal-UE. Fil-liġi tal-UE huma stabbiliti ċerti prinċipji u proċeduri komuni, inklużi r-regoli li jippermettu liċ-ċittadini mobbli tal-UE jeżerċitaw id-dritt tagħhom li jivvotaw u joħorġu għall-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew fil-pajjiż ta' residenza tagħhom, ir-regoli li jirregolaw il-partiti u l-fondazzjonijiet politiċi Ewropej, Kif ukoll l-Att elettorali tal-UE tal-1976[51]. Il-bqija joħroġ mit-tradizzjonijiet politiċi nazzjonali diversi u rikki tal-Istati Membri. Pereżempju, kull Stat Membru jorganizza l-votazzjoni fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew fil-jum tal-ġimgħa li fih normalment isiru l-elezzjonijiet nazzjonali. Dan ifisser li l-elezzjonijiet iseħħu fuq perjodu ta' erbat ijiem. Madankollu, il-liġi tal-UE tipprojbixxi li r-riżultati uffiċjali jiġu ddikjarati qabel ma jingħalqu l-aħħar votazzjonijiet[52].

Ir-riżultat tal-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew għandu implikazzjonijiet diretti għaċ-ċittadini. Jeħtieġ li huma jkunu konxji ta' x'inhuma t-temi importanti fil-livell Ewropew sabiex jagħmlu għażliet politiċi infurmati. Madankollu, id-dibattitu u l-kampanja politiċi spiss ikunu ddominati minn suġġetti nazzjonali u lokali. It-trawwim ulterjuri tad-dimensjoni Ewropea fl-elezzjonijiet isaħħaħ ir-rabta bejn iċ-ċittadini u l-istituzzjonijiet Ewropej u, għalhekk, il-leġittimità demokratika tat-teħid ta' deċiżjonijiet fil-livell Ewropew. Hija wkoll kwistjoni ta' responsabbiltà politika. Sabiex iżommu lill-politiċi responsabbli, iċ-ċittadini jridu jaraw rabta ċara bejn il-kampanji u l-programmi nazzjonali tal-kandidati u l-politiki u l-partiti politiċi Ewropej li huma affiljati magħhom.

Fl-2015 , il-Parlament uża d-dritt ta' inizjattiva tiegħu sabiex jippreżenta proposta[53] għar-riforma tal-Att elettorali tal-1976[54]. Fil-Kunsill intlaħaq qbil dwar numru limitat ta'

[51] Inklużi r-regoli li jippermettu liċ-ċittadini mobbli tal-UE jeżerċitaw id-dritt tagħhom li jivvotaw u joħorġu għall-elezzjonijiet Ewropej fil-pajjiż ta' residenza tagħhom, ir-regoli li jirregolaw il-partiti u l-fondazzjonijiet politiċi Ewropej, Kif ukoll l-Att elettorali tal-UE tal-1976. Għal ħarsa ġenerali lejn il-liġijiet rilevanti u tal-UE u lejn strumenti oħra, ara https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights_en#europeanparliamentelections.

[52] L-Artikolu 10(2) tal-Att elettorali tal-1976.

[53] Riżoluzzjoni tal-Parlament Ewropew tal-11 ta' Novembru 2015 dwar ir-riforma tal-liġi elettorali tal-Unjoni Ewropea (2015/2035(INL)), ĠU C 366, 27.10.2017, p. 7-18.

[54] L-objettiv imħabbar kien li "*[jittejbu] id-dimensjoni transnazzjonali u demokratika tal-elezzjonijiet Ewropej u l-leġittimità demokratika tal-proċess tat-teħid ta' deċiżjonijiet tal-Unjoni, issaħħaħ il-kunċett taċ-ċittadinanza tal-Unjoni, ittejjeb il-funzjonament tal-Parlament Ewropew u l-governanza tal-Unjoni, tagħmel ix-xogħol tal-Parlament Ewropew aktar leġittimu, issaħħaħ il-prinċipji ta' ugwaljanza elettorali u opportunitajiet indaqs, issaħħaħ l-effettività tas-sistema għall-kondotta ta'*

dispożizzjonijiet inkluż limitu minimu obbligatorju għall-partijiet u l-kriminalizzazzjoni tal-votazzjoni multipla. Il-proċess ta’ approvazzjoni nazzjonali meħtieġ eċċezzjonalment sabiex dan l-att jidħol fis-seħħ ma setax jitlesta fil-ħin qabel l-elezzjonijiet: l-emendi ma daħlux fis-seħħ għall-elezzjonijiet tal-2019, u għadhom pendenti.

Qabel l-elezzjonijiet, il-Kummissjoni ħadet ukoll passi speċifiċi sabiex ittejjeb id-dimensjoni Ewropea tal-elezzjonijiet. Fl-2017, ir-regoli dwar il-finanzjament tal-partiti u tal-fondazzjonijiet politiċi Ewropej ġew emendati abbażi ta’ proposta tal-Kummissjoni.[55] Ir-riforma kellha l-għan li ttejjeb il-leġittimità demokratika u ssaħħaħ l-infurzar, inkluż fir-rigward tar-rispett tal-valuri Ewropej. Objettiv ieħor kien li r-rabtiet bejn il-partiti Ewropej u dawk nazzjonali jsiru aktar trasparenti. Il-partiti Ewropej issa huma meħtieġa jiżguraw li l-emblema u l-programm tagħhom jidhru fuq is-siti web tal-partiti nazzjonali kollha li huma affiljati magħhom.[56] Fiż-żmien tal-kitba, ma ġiet ippubblikata l-ebda informazzjoni dwar jekk il-partiti politiċi Ewropej li applikaw għall-finanzjament kinux konformi ma’ dawn ir-rekwiżiti.[57] Wara li jikkonsulta mal-Awtorità, jenħtieġ li l-Parlament Ewropew jippubblika rapport dwar ir-Regolament sal-31 ta’ Diċembru 2021. Jenħtieġ li l-Kummissjoni tippreżenta r-rapport tagħha stess fi żmien 6 xhur minn dik il-pubblikazzjoni.

Fl-2018 il-Kummissjoni ħarġet Rakkomandazzjoni[58] rigward it-tisħiħ tan-natura Ewropea u t-tmexxija effiċjenti tal-elezzjonijiet tal-2019 għall-Parlament Ewropew li kienet indirizzata lill-Istati Membri u lill-partiti politiċi. Hija talbithom jibnu fuq is-sistema tal-kandidat ewlieni u jieħdu passi sabiex itejbu t-trasparenza billi jagħmlu r-rabta bejn il-partiti nazzjonali u l-partiti politiċi Ewropej li magħhom il-partiti nazzjonali huma affiljati aktar viżibbli fil-komunikazzjonijiet rilevanti kollha, inklużi l-materjal tal-kampanja u l-karti tal-vot.

Abbażi tal-informazzjoni pprovduta mill-Istati Membri u mill-partiti politiċi Ewropej u nazzjonali, għad hemm lok sabiex tittejjeb din it-trasparenza. Pereżempju, diversi Stati Membri[59] jindikaw li r-regoli nazzjonali tagħhom ma jippermettux il-wiri ta’ emblemi ta’ partiti Ewropej fuq id-dokumenti tal-vot tal-partiti nazzjonali. Ftit partiti politiċi indikaw li kienu jafu b’din l-għażla jew li kien biħsiebhom jagħmlu użu minnha, anki meta dan kien

---

elezzjonijiet Ewropej, u ġġib il-Membri tal-Parlament Ewropew eqreb lejn il-votanti tagħhom, b’mod partikolari tal-iżgħar fosthom”.

[55] Il-Kummissjoni Ewropea, proposta għal regolament li jemenda r-Regolament (UE, Euratom) Nru 1141/2014 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta’ Ottubru 2014 dwar l-istatut u l-finanzjament tal-partiti politiċi Ewropej u l-fondazzjonijiet politiċi Ewropej, COM(2017)481.

[56] Il-proposta tal-Kummissjoni inkludiet ukoll il-pubblikazzjoni, fuq is-siti web tal-partiti membri tagħha, ta’ informazzjoni dwar ir-rappreżentanza tal-ġeneri fost il-kandidati fl-aħħar elezzjonijiet Ewropej.[57] Ir-Regolament (UE, Euratom) Nru 1141/2014 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta’ Ottubru 2014 dwar l-istatut u l-finanzjament tal-partiti politiċi Ewropej u l-fondazzjonijiet politiċi Ewropej, ĠU L 317, 4.11.2014, p. 1-27.

[57] Ir-Regolament (UE, Euratom) Nru 1141/2014 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta’ Ottubru 2014 dwar l-istatut u l-finanzjament tal-partiti politiċi Ewropej u l-fondazzjonijiet politiċi Ewropej, ĠU L 317, 4.11.2014, p. 1-27.

[58] Ir-Rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni (UE) 2018/234 tal-14 ta’ Frar 2018 rigward it-tisħiħ tan-natura Ewropea u t-tmexxija effiċjenti tal-elezzjonijiet 2019 lill-Parlament Ewropew, ĠU L 45, 17.2.2018, p. 40–43.[59] Il-Bulgarija, ir-Repubblika Ċeka, id-Danimarka, il-Ġermanja, l-Estonja, Spanja, il-Kroazja, il-Latvja, il-Litwanja, l-Ungerija, Malta, il-Polonja, il-Portugall, ir-Rumanija, is-Slovakkja, il-Finlandja u l-Iżvezja.

[59] Il-Bulgarija, ir-Repubblika Ċeka, id-Danimarka, il-Ġermanja, l-Estonja, Spanja, il-Kroazja, il-Latvja, il-Litwanja, l-Ungerija, Malta, il-Polonja, il-Portugall, ir-Rumanija, is-Slovakkja, il-Finlandja u l-Iżvezja.

possibbli[60].

Madankollu sar xi progress. Ċerti partiti politiċi, inkluż fi Franza, fil-Lussemburgu, fin-Netherlands, fil-Greċja u fl-Irlanda, ipprovdew informazzjoni lill-votanti dwar l-affiljazzjonijiet Ewropej tagħhom u diversi partiti ħadu passi sabiex jistimolaw id-dimensjoni Ewropea tal-elezzjonijiet permezz tal-materjal u tas-siti web tal-kampanji tagħhom. Żewġ partiti politiċi[61] kienu preżenti f'diversi Stati Membri u għamlu kampanja favur programm pan-Ewropew. MPE wieħed minn partit bħal dan ġie elett minn lista Ġermaniża[62].

L-Ewropa u l-kwistjonijiet Ewropej inklużi l-"valuri," l-"ekonomija", dawk "soċjali" u l-"ambjent" dehru b'mod prominenti fil-materjali rilevanti matul il-kampanja, li jindika dibattitu politiku Ewropew distint u emerġenti rigward l-elezzjonijiet[63].

3.2. Il-monitoraġġ u l-infurzar tad-drittijiet elettorali

L-eżerċizzju sħiħ tad-drittijiet elettorali tal-UE huwa essenzjali għat-tgawdija tal-istatus ta' ċittadin tal-UE. L-Istati Membri huma responsabbli sabiex jiżguraw li r-regoli u l-prinċipji komuni applikabbli għall-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew skont il-liġi tal-UE jiġu implimentati kif suppost. Il-Kummissjoni, li taġixxi bħala gwardjan tat-Trattati, tissorvelja u tieħu azzjonijiet, fejn ikun meħtieġ.

Qabel l-elezzjonijiet, il-Kummissjoni ħadet diversi azzjonijiet sabiex tiżgura li l-liġi tal-UE kienet qed tiġi implimentata u sabiex telimina l-ostakli possibbli għall-eżerċizzju tad-drittijiet elettorali taċ-ċittadini tal-UE. Il-Kummissjoni kienet fi djalogu ma' tliet Stati Membri dwar id-dritt taċ-ċittadini mobbli tal-UE li jingħaqdu ma' partit politiku u wieħed dwar id-dritt li jitwaqqaf partit. Saru wkoll taħditiet ma' diversi Stati Membri sabiex jiġi żgurat li l-informazzjoni tiġi skambjata fi żmien il-ħamest ijiem previsti bl-għan li l-kandidati li ma jkunux ġew skwalifikati fl-Istat Membru ta' oriġini tagħhom ma jkunux jistgħu jiġu eletti fi Stat Membru ieħor[64]. Wara dawn it-taħditiet, diversi Stati Membri emendaw il-liġijiet tagħhom.

Id-djalogu ma' Stat Membru wieħed indirizza b'suċċess il-kwistjoni tal-protezzjoni tas-segretezza tal-votazzjoni u d-diskussjonijiet ma' Stat Membru ieħor solvew kwistjoni dwar kif persuni mingħajr post fiss ta' residenza jistgħu jeżerċitaw id-drittijiet elettorali tagħhom.

---

[60] Għal aktar dettalji dwar dan il-punt, ara t-taqsima 3 tad-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-Komunikazzjoni.

[61] Volt u DiEM25.

[62] Għal Volt Deutschland. DiEM25 ma rnexxiex fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew, iżda ppreżenta wkoll kandidati fl-elezzjonijiet nazzjonali fid-Danimarka, fil-Ġermanja, fil-Greċja, fi Spanja, fi Franza, fl-Awstrija, fil-Polonja u fil-Portugall, u għandu membri fil-leġiżlaturi Daniżi, Griegi, Pollakki u Portugiżi.

[63] Dawn it-temi tfaċċaw ukoll fl-aktar minn 1 700 djalogu maċ-ċittadini organizzati madwar l-Unjoni sa mill-aħħar elezzjonijiet.
Johansson, Bengt u Novelli, Edoardo, "2019 European elections campaign – Images, topics, media in the 28 Member States", id-9 ta' Lulju 2019, https://op.europa.eu/mt/publication-detail/-/publication/e6767a95-a386-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-mt.

[64] Skont id-Direttiva tal-Kunsill 93/109/KE dwar arranġamenti dettaljati sabiex jiġi eżerċitat id-dritt għall-vot u għall-kandidatura fl-elezzjonijiet għal-Parlament Ewropew għaċ-ċittadini ta' l-Unjoni li joqgħodu fi Stat Membru li tiegħu ma jkunux ċittadini

Qabel l-elezzjonijiet u eżatt warajhom, ħafna ċittadini tal-UE kkuntattjaw lill-Kummissjoni sabiex jesprimu t-tħassib tagħhom dwar l-elezzjonijiet. L-aktar kwistjonijiet komuni li tqajmu kienu li ċ-ċittadini:

- ma setgħux jivvotaw mill-bogħod (bil-posta, bi prokura jew online) jew personalment barra mill-pajjiż ta' oriġini tagħhom (f'konsulati, f'ambaxxati jew f'postijiet tal-votazzjoni stabbiliti apposta), jew fejn tali għażla ġiet ipprovduta, esperjenzaw kumplessitajiet amministrattivi, dewmien jew problemi oħra;
- dewmien jew kumplikazzjonijiet fil-proċeduri nazzjonali ta' reġistrazzjoni[65].

Il-Kummissjoni kienet f'taħditiet mal-pajjiżi kkonċernati dwar dawn il-kwistjonijiet.

3.3. Il-prevenzjoni tal-votazzjoni multipla

Il-Kummissjoni sostniet lill-Istati Membri fl-implimentazzjoni tad-dispożizzjonijiet speċifiċi tal-liġi tal-UE relatati mad-drittijiet elettorali taċ-ċittadini mobbli tal-UE, fil-qafas tal-grupp ta' esperti dwar kwistjonijiet elettorali[66]. L-iskambji koprew il-formalitajiet applikabbli, inklużi l-iskadenzi rilevanti applikabbli għar-reġistrazzjoni, u l-prattiki sabiex tiġi appoġġata l-parteċipazzjoni.

L-iskambji kienu jinkludu wkoll miżuri sabiex tiġi evitata l-votazzjoni multipla minn ċittadini mobbli tal-UE. Skont ir-regoli rilevanti tal-UE, l-Istati Membri skambjaw informazzjoni dwar iċ-ċittadini mobbli votanti li jkunu rreġistraw u indikaw l-intenzjoni tagħhom li jivvotaw fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew fil-pajjiż ta' residenza tagħhom, sabiex ikunu jistgħu jitneħħew mir-reġistri elettorali għall-elezzjonijiet fil-pajjiżi ta' oriġini tagħhom. Biex tappoġġa l-isforzi tal-Istati Membri, il-Kummissjoni pprovdiet għodda biex tappoġġa l-iskambju sigur u konformi mad-*data* ta' din l-informazzjoni u ffaċilitat il-kondiviżjoni ta' informazzjoni rilevanti fost l-Istati Membri, inkluż dwar l-iskadenzi elettorali. Bejn Frar u Mejju 2019, l-Istati Membri skambjaw *data* dwar aktar minn 1,2 miljun votant u 114-il kandidat parlamentari. Il-kollaborazzjoni mill-qrib bejn l-Istati Membri ppermettiet l-identifikazzjoni ta' madwar 214 000 reġistrazzjoni multipla ta' ċittadini[67]. Il-Kummissjoni ma kinitx mgħarrfa b'inċidenti ta' votazzjoni multipla fl-elezzjonijiet.

Dan il-proċess twettaq b'mod aktar effiċjenti u sigur meta mqabbel mal-elezzjonijiet preċedenti. Madankollu, l-Istati Membri enfasizzaw li d-differenzi fil-proċeduri nazzjonali applikabbli ħolqu sfidi, inkluż dwar il-kwalità tad-*data* skambjata[68]. Il-kwistjonijiet irriżultaw wkoll minn differenzi fl-iskadenzi applikabbli għar-reġistrazzjoni u għat-tneħħija mir-reġistru, u l-effett tar-reġistrazzjoni u tat-tneħħija mir-reġistru fuq il-kapaċità ta' ċittadin li jivvota

[65] Dan kien japplika għaċ-ċittadini tal-Unjoni Ewropea li ppruvaw iwettqu l-formalitajiet stabbiliti mill-pajjiż taċ-ċittadinanza tagħhom, inkluż meta ġew sabiex jivvotaw minn barra dak il-pajjiż, u li ppruvaw ilestu l-formalitajiet stabbiliti mill-pajjiż ta' residenza tagħhom.
[66] https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetail&groupID=617&Lang=MT.
[67] Ara t-taqsima 3.2. tad-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-Komunikazzjoni.
[68] Tabilħaqq, iċċ-ċittadini mobbli tal-UE bid-dritt tal-vot jistgħu jiġu identifikati b'mod transfruntier biss meta d-*data* ta' identifikazzjoni tkun kompatibbli bejn l-amministrazzjonijiet nazzjonali. https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-data-protection-law-electoral-guidance-638_en.pdf

f'elezzjonijiet nazzjonali oħra.

3.4. Azzjonijiet oħra

Iċ-ċittadini nfushom huma ġeneralment fiduċjużi li l-pajjiżi tagħhom kienu qed jagħmlu dak li kien meħtieġ sabiex jiżguraw elezzjonijiet liberi u ġusti[69]. L-osservazzjoni tal-elezzjonijiet hija importanti sabiex jiġi żgurat ir-rispett għad-drittijiet elettorali, sabiex iċ-ċittadini jiġu emanċipati u jkunu involuti u sabiex b'mod aktar ġenerali tinbena l-fiduċja pubblika fil-proċessi elettorali. L-Istati Membri għandhom approċċi differenti dwar dan. Id-diskussjoni u l-iskambju tal-aħjar prattika, inkluż mal-organizzazzjonijiet tal-osservaturi, saru permezz tan-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet qabel u wara l-elezzjonijiet[70].

Analiżi u miżuri ta' segwitu

Hemm bżonn ta' aktar ħidma sabiex tissaħħaħ il-prominenza tad-dimensjoni Ewropea tal-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew. Għalkemm sar xi progress u qed tiżviluppa gradwalment dimensjoni politika Ewropea fi spazju demokratiku Ewropew li qed jikber, huma meħtieġa miżuri sabiex din tiġi sostnuta u tissaħħaħ. L-Istati Membri u l-partiti politiċi nazzjonali għandhom rwol ċentrali x'jaqdu hawnhekk. **It-trasparenza tar-relazzjonijiet bejn il-livelli politiċi Ewropej u nazzjonali** jenħtieġ li tiġi promossa u appoġġata aktar, inkluż permezz ta' regoli nazzjonali. Il-partiti politiċi għandhom responsabbiltà speċifika fir-rigward tal-viżibbiltà tal-konnessjonijiet bejn il-partiti politiċi Ewropej nazzjonali u l-prominenza mogħtija lill-kwistjonijiet Ewropej.

Qabel l-elezzjonijiet, il-Kummissjoni ħadmet mill-qrib mal-Istati Membri sabiex tiżgura li l-liġi applikabbli tal-UE kienet implimentata fl-elezzjonijiet ta' Mejju 2019. Dan kien effettiv u se jitkompla fid-dawl tal-elezzjonijiet tal-2024. Dan xeħet dawl fuq oqsma fejn ir-regoli tal-UE setgħu jiġu ssimplifikati u fejn aktar konverġenza bejn is-sistemi nazzjonali tista' tkun ta' benefiċċju, sabiex jiġu ffaċilitati t-twettiq effiċjenti tal-elezzjonijiet, il-koordinazzjoni fost l-awtoritajiet tal-Istati Membri u l-kampanji fuq livell Ewropew. Pereżempju, il-kampanji u l-perjodi tal-elezzjonijiet stabbiliti fil-livell nazzjonali jistgħu jkunu allinjati aktar mill-qrib.

Waħda mis-sitt ambizzjonijiet ewlenin għall-Kummissjoni ta' von der Leyen hija **spinta ġdida għad-demokrazija Ewropea**. Dan jimplika t-trawwim tad-dimensjoni Ewropea tal-elezzjonijiet u ż-żieda tar-rabta bejn iċ-ċittadini u t-teħid ta' deċiżjonijiet fil-livell Ewropew, bl-aħjar użu tal-għodod lingwistiċi u kulturali xierqa. Iċ-ċittadini tal-UE ser ikollhom rwol aktar b'saħħtu fit-teħid ta' deċiżjonijiet, vuċi akbar u sehem importanti u attiv fl-istabbiliment tal-prijoritajiet u tal-livell ta' ambizzjoni Ewropej.

Il-Konferenza dwar il-ġejjieni tal-Ewropa ser ikollha taqsima minnha li tindirizza suġġetti relatati ma' proċessi demokratiċi u ma' kwistjonijiet istituzzjonali, speċjalment is-sistema ta'

---

[69] Inkluż sabiex jiġu evitati attivitajiet illegali u frawdolenti matul l-elezzjonijiet. Ara l-Ewrobarometru speċjali 477 Id-demokrazija u l-elezzjonijiet – p. 14.

[70]Dan kien jinkludi interventi mill-Uffiċċju għall-Istituzzjonijiet Demokratiċi u d-Drittijiet tal-Bniedem u Election-Watch.EU, li ppreżentat ir-rapport ta' inizjattiva tagħha stess dwar l-elezzjonijiet, ara https://www.wahlbeobachtung.org/en/european-parliament-elections-2019-election-watch-eu-eam-final-report-with-16-recommendations.

kandidat prinċpali għall-elezzjoni tal-President tal-Kummissjoni Ewropea u listi transnazzjonali għall-elezzjonijiet għall-Parlament Ewropew. Jenħtieġ li l-Konferenza tippreżenta l-proposti leġiżlattivi jew oħrajn tagħha dwar dan is-suġġett. Il-Kummissjoni se ssegwi dawn il-proposti fejn hija għandha l-kompetenza li taġixxi fuq dak li jkun maqbul mill-Konferenza u tinsab lesta li tintervjeni bħala faċilitatur u medjatur onest bejn il-Parlament Ewropew u l-Kunsill. Pereżempju, il-Kummissjoni tista' tagħmel disponibbli għarfien espert legali u istituzzjonali, riċerka dwar proċessi elettorali u għarfien dwar ir-relazzjonijiet interistituzzjonali[71].

Fi żmien xieraq qabel l-elezzjonijiet tal-2024, il-Kummissjoni se tippreżenta wkoll proposti sabiex **jissaħħu r-regoli applikabbli għall-partiti u għall-fondazzjonijiet politiċi Ewropej**, inkluż l-iċċarar tal-finanzjament tagħhom. F'dan il-kuntest, il-Kummissjoni se tikkonsulta, inkluż mal-Awtorità għall-Partiti Politiċi Ewropej u mal-Fondazzjonijiet Politiċi Ewropej, mal-partiti politiċi Ewropej u se tikkoordina mal-Parlament Ewropew. Se teżamina wkoll il-possibbiltà li tinkariga lill-Awtorità għall-Partiti Politiċi Ewropej u lill-Fondazzjonijiet Politiċi Ewropej b'kompiti addizzjonali.

Il-Kummissjoni hija impenjata li ssostni l-isforzi sabiex tissaħħaħ id-dimensjoni Ewropea tal-elezzjonijiet. **Hija ser tikkunsidra miżuri speċifiċi, inkluż li:**

- **tistimola l-għarfien dwar id-dimensjoni Ewropea** tal-elezzjonijiet fl-isforz tagħha sabiex tilħaq liċ-ċittadini;
- **issaħħaħ is-sħubija** bejn il-Kummissjoni Ewropea u l-Parlament Ewropew fit-tħejjija għall-elezzjonijiet tal-2024, u taħdem miegħu sabiex flimkien jiżviluppaw għażliet li jsaħħu d-dimensjoni Ewropea tal-elezzjonijiet li jmiss;
- **tappoġġja indikazzjonijiet aktar ċari tal-affiljazzjonijiet** bejn il-partiti politiċi Ewropej u dawk nazzjonali. Dan se jinkludi azzjonijiet ta' finanzjament. Il-Kummissjoni se tinkludi wkoll il-promozzjoni tad-dibattitu dwar dan is-suġġett fi ħdan l-istrutturi rilevanti bħall-Konferenza tal-Kumitati Parlamentari għall-Affarijiet tal-Unjoni tal-Parlamenti tal-UE u n-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet;
- **trawwem il-ġenerazzjoni ta' kuxjenza u ta' momentum rigward l-elezzjonijiet inkluż fil-lejl tal-elezzjonijiet**, u tiddiskuti miżuri konkreti fir-rigward tat-trażmissjoni sigura tar-riżultati fil-qafas tan-netwerk Ewropew ta' kooperazzjoni tal-elezzjonijiet;
- tħeġġeġ lill-Istati Membri **jikkonverġu aktar il-perjodi elettorali tagħhom**, inklużi l-perjodi tal-kampanji elettorali u perjodi rilevanti oħra, sabiex jissaħħaħ il-momentum mibni fost l-Istati Membri kollha għall-elezzjonijiet, u sabiex tiġi ffaċilitata l-effettività tal-perjodi ta' silenzju u regoli oħra dwar il-kampanji;

Filwaqt li taħdem mill-qrib mal-awtoritajiet tal-Istati Membri, kemm fin-Netwerk Ewropew

---

[71] Ara l-Komunikazzjoni mill-Kummissjoni lill-Parlament Ewropew u lill-Kunsill dwar it-Tfassil tal-Konferenza dwar il-Ġejjieni tal-Ewropa tat-22.1.2020, COM(2020) 27 final. Il-Konferenza se tindirizza fost affarijiet oħra t-titjib tas-sistema tal-kandidat ewlieni u l-kwistjoni tal-listi tranżnazzjonali

ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet kif ukoll fil-grupp ta' esperti dwar kwistjonijiet elettorali, u bl-involviment ta' organizzazzjonijiet internazzjonali u ta' partijiet ikkonċernati oħra, **il-Kummissjoni se**:

- tikkunsidra fir-**rapport dwar iċ-ċittadinanza tal-UE** tagħha li jmiss, li se jiġi ppubblikat fl-2020, il-valur miżjud ta' **helpdesk li jappoġġa l-eżerċizzju tad-drittijiet elettorali** miċ-ċittadini tal-UE, disponibbli kemm għaċ-ċittadini tal-UE (inklużi ċ-ċittadini mobbli tal-UE) kif ukoll għall-awtoritajiet rilevanti fil-perjodu ta' qabel u matul l-elezzjonijiet;
- issaħħaħ l-eżerċizzju tad-drittijiet elettorali tal-UE minn ċittadini mobbli tal-UE u tippromwovi **salvagwardji** addizzjonali **sabiex tiġi evitata l-votazzjoni multipla**. Dan se jinkludi r-rieżaminar tal-qafas eżistenti li jirregola d-drittijiet elettorali taċ-ċittadini mobbli tal-UE inkluż dwar id-*data* skambjata, it-trawwim ta' koordinazzjoni mtejba fost l-Istati Membri dwar it-tħejjija tar-reġistri elettorali nazzjonali (inklużi regoli nazzjonali differenti dwar skedi ta' żmien, rekwiżiti ta' identifikazzjoni u kriterji ta' kwalifika) u s-sensibilizzazzjoni fost iċ-ċittadini dwar il-projbizzjoni tal-votazzjoni multipla;
- tappoġġja l-iskambju tal-aħjar prattika dwar l-**osservazzjoni tal-elezzjonijiet** inklużi modi kif jiġu involuti direttament iċ-ċittadini. Fi ħdan in-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet, ser ikomplu jiġu promossi l-kanali diretti ta' komunikazzjoni bejn l-awtoritajiet tal-Istati Membri u l-organizzazzjonijiet tal-osservaturi rilevanti.

4. L-indirizzar tad-diżinformazzjoni u l-protezzjoni tal-integrità u tar-reżiljenza tal-proċess elettorali

Il-kampanji fl-elezzjonijiet tal-2019 kienu l-aktar diġitali fl-istorja. Kważi nofs iċ-ċittadini tal-UE issa jiddependu fuq aħbarijiet online bħala s-sors ewlieni tagħhom għal informazzjoni dwar il-politika nazzjonali u Ewropea. Il-midja soċjali hija wkoll għodda importanti sabiex il-politiċi jilħqu lill-votanti u sabiex il-gruppi tal-kampanji jorganizzaw lis-sostenituri.

Il-ħeffa, il-faċilità u l-ilħuq tal-komunikazzjoni online, u l-possibbiltajiet li ħolqu l-pjattaformi soċjali online sabiex jimmiraw il-messaġġi lejn in-nies permezz ta' reklami politiċi u komunikazzjonijiet joħolqu sfidi ġodda. Il-biċċa l-kbira taċ-ċittadini tal-UE, filwaqt li taqbel li n-netwerks soċjali online huma mod modern kif wieħed jista' jibqa' aġġornat mal-politika, temmen ukoll li l-informazzjoni politika online ma tistax tiġi fdata[72]. L-elezzjonijiet fl-Ewropa u madwar id-dinja sfaw fil-mira ta' tentattivi ta' manipulazzjoni minn diversi atturi ħżiena, kemm statali kif ukoll mhux statali, li jfittxu li jisfruttaw l-

[72] Ewrobarometru Standard 90 —L-użu tal-midja fl-UnjonI Ewropea, Diċembru 2018.

opportunitajiet li jipprovdi l-ambjent diġitali[73].

L-interferenza elettorali tista' sseħħ b'ħafna modi, u tista' tkun motivata mix-xewqa li timmanipula l-għażliet tal-votanti, trażżan l-għadd ta' nies li joħorġu jivvotaw, iddgħajjef il-fiduċja pubblika fid-demokrazija jew tikseb gwadann finanzjarju. Id-dark money, l-attakki ċibernetiċi, id-diżinformazzjoni, l-informazzjoni qarrieqa, l-imġiba qarrieqa fuq l-internet, in-narrattivi manipulattivi u diviżivi,[74] il-falsifikazzjoni, id-dikjarazzjonijiet foloz, il-frodi, l-użu ħażin tad-*data* personali u l-mikrommirar illegali jintużaw sabiex jevitaw u jxekklu r-regoli elettorali u regoli oħra rilevanti għall-kuntest elettorali, ifixklu r-riżultati demokratiċi u jkissru l-fiduċja fl-istituzzjonijiet. L-interferenza fl-elezzjonijiet tista' tkun għodda għall-influwenza ibrida minn atturi esterni sabiex tħeġġeġ liċ-ċittadini jinqatgħu mill-politika, jinfirdu u jiddestabilizzaw l-Unjoni tagħna u jdgħajfu l-kredibilità tal-istituzzjonijiet tal-UE, u b'hekk ikattru l-iskuntentizza u n-nuqqas ta' fiduċja. Tista' wkoll tkun għodda tal-kriminalità organizzata[75].

Ċerti atturi jfittxu b'mod partikolari li jxekklu l-kredibbiltà tal-UE bħala garanti tal-valuri ewlenin tal-UE, inklużi d-demokrazija u l-ugwaljanza taċ-ċittadini kollha (eż. l-ugwaljanza bejn is-sessi u l-protezzjoni ta' gruppi speċifiċi). Id-diskors ta' mibegħda u forom oħra ta' fastidju għandhom l-għan li jċekknu l-ispazju għad-dibattitu demokratiku u għall-impenn ċiviku[76].

Flimkien mal-pjan ta' azzjoni kontra d-diżinformazzjoni,[77] il-pakkett elettorali tal-Kummissjoni[78] jipprovdi sett ta' għodod għall-indirizzar ta' dawn l-isfidi, filwaqt li jibni fuq il-monitoraġġ u l-infurzar tar-regoli relatati mal-attivitajiet online reilevanti għall-kuntest elettorali u jiġbor flimkien lill-entitajiet rilevanti kollha fl-Istati Membri u fl-istituzzjonijiet tal-UE. L-istituzzjonijiet tal-UE u l-Istati Membri ħadmu b'mod intensiv biex iwettqu dawn l-inizjattivi qabel l-elezzjonijiet.

L-awtoritajiet kompetenti tal-Istati Membri, l-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, il-ġurnalisti, il-korpi għall-verifika tal-fatti, il-pjattaformi, u partijiet ikkonċernati oħra ngħaqdu fl-isforzi tagħhom sabiex jappoġġjaw ir-reżiljenza tal-elezzjonijiet.

Il-Kummissjoni indirizzat b'mod speċifiku każijiet ta' diżinformazzjoni li jaffettwaw l-UE

[73] Ara pereżempju A. Dawson u M. Innes "How Russia's Internet Research Agency Built its Disinformation Campaign" The Political Quarterly, Vol. 90, Nru 2, April-Ġunju 2019. Għal inventarju tal-isforzi sabiex tintuża t-teknoloġija għall-manipulazzjoni, ara pereżempju https://comprop.oii.ox.ac.uk/research/cybertroops2019/.

[74] Għal stħarriġ ta' narrattivi bħal dawn, ara pereżempju https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/work/2018_02_geog_discontent.pdf. Għal approċċ skont l-imġiba għall-impatt tal-informazzjoni fuq it-teħid ta' deċiżjonijiet politiċi, ara http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC117161/understanding-our-political-nature.pdf.

[75] Ara pereżempju r-riċerka dwar l-użu ta' interferenza ċibernetika sabiex jiġu mmanipulati l-elezzjonijiet imħejjija miċ-Ċentru Ewropew ta' Eċċellenza għall-Ġlieda Kontra t-Theddid Ibridu https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2018/10/Strategic-Analysis-2018-8-Past.pdf.

[76] Anki l-ġurnalisti li jappartjenu għal gruppi speċifiċi sfaw fil-mira.

[77] Il-pjan ta' azzjoni jibni fuq il-Komunikazzjoni tal-Kummissjoni ta' April 2018 dwar l-indirizzar tad-diżinformazzjoni online. https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-tackling-online-disinformation-european-approach

[78] Adottat fit-12 ta' Settembru 2018, l-Istat tal-Unjoni 2018. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/mt/IP_18_5681.

inkluż permezz ta' azzjonijiet ta' komunikazzjoni mmirati, kemm billi rreplikat għal dikjarazzjonijiet foloz kif ukoll billi saħħet l-għarfien dwar l-isfidi u r-riskji ta' diżinformazzjoni.

Dawn kienu passi importanti lejn deterrent aktar effiċjenti tal-attakki u tal-manipulazzjoni elettorali, kif ukoll lejn l-esponiment tad-diżinformazzjoni u ta' interferenza illegali oħra fid-dibattitu demokratiku.

Kif ġie nnotat fir-rapport ta' Ġunju 2019 dwar l-implimentazzjoni tal-pjan ta' azzjoni kontra d-diżinformazzjoni, ir-Russja baqgħet attur persistenti f'dan il-qasam. Il-messaġġi pro-Kremlin, spiss minn sorsi statali uffiċjali Russi, kienu sors importanti ta' diżinformazzjoni, kif iddokumentat mit-Task Force StratCom tas-SEAE tal-Lvant[79]. Atturi oħra qed jużaw dejjem aktar l-istess tattiki, li jċajpru l-linja bejn manipulazzjoni barranija u dik "imrawma domestikament" u jagħmlu l-attribuzzjoni diffiċli. Ġew identifikati sforzi, pereżempju, sabiex jitrażżan l-għadd ta' nies li joħorġu jivvotaw permezz ta' attakki fuq siti web tal-gvern u sabiex jixxerred kontenut manipulattiv[80].

Filwaqt li dawn l-isforzi manipulattivi jiffokaw b'mod rikorrenti fuq suġġetti politikament sensittivi u udjenzi mmirati tal-UE qabel l-elezzjonijiet, s'issa ma ġiet identifikata l-ebda operazzjoni moħbija fuq skala kbira fl-elezzjonijiet tal-2019.

L-interferenza elettorali fi Stat Membru wieħed għandha impatt fuq l-UE kollha kemm hi. Huma meħtieġa aktar azzjonijiet sabiex jiġu indirizzati kemm l-isforzi ta' interferenza kif ukoll dawk ta' manipulazzjoni li jimmiraw lejn l-elezzjonijiet u d-dibattitu demokratiku.

4.1. Kooperazzjoni mingħajr preċedent

L-isfidi li qed jiffaċċjaw l-elezzjonijiet huma kumplessi u trażversali. L-ebda pajjiż jew awtorità pubblika ma jistgħu jindirizzawhom b'mod adegwat waħedhom. Huwa għalhekk li rakkomandazzjoni ċentrali tal-pakkett elettorali hija sabiex l-Istati Membri jistabbilixxu **networks tal-awtoritajiet kompetenti għall-elezzjonijiet nazzjonali** li jkunu responsabbli għall-monitoraġġ u għall-infurzar tar-regoli relatati mal-attivitajiet online rilevanti għall-kuntest elettorali. Huma involvew il-kummissjonijiet elettorali, l-awtoritajiet għall-protezzjoni tad-*data*, l-awtoritajiet għaċ-ċibersigurtà, ir-regolaturi tal-midja u awtoritajiet oħra kif meħtieġ.

[79] Ara, pereżempju, l-aġġornamenti dwar l-elezzjonijiet Ewropej tat-Task Force Stratcom tal-Lvant: https://euvsdisinfo.eu/eu-elections-update-the-long-game/ u https://euvsdisinfo.eu/eu-elections-update-reaping-what-was-sown/.

[80] Ġew irrapportati attakki DoS limitati minn żewġ Stati Membri kontra siti web tal-awtoritajiet nazzjonali li ġew identifikati fil-pront u riżolti malajr. Aktar dettalji huma pprovduti fit-taqsima 4 tad-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-Komunikazzjoni.

L-Istati Membri kollha stabbilixxew networks bħal dawn, taħt diversi tipi ta' strutturi u ta' tmexxija[81]. S'issa fin-netwerk kienu involuti nofs l-awtoritajiet nazzjonali tal-protezzjoni tad-*data*[82] u anqas minn nofs ir-regolaturi tal-midja. Xi netwerks inkludew l-infurzar tal-liġi u rabtiet mal-awtoritajiet tas-sigurtà. L-Istati Membri enfasizzaw il-valur ta' tmexxija politika ċara u ta' riżorsi suffiċjenti sabiex in-netwerks ikunu jistgħu jkunu effettivi.

Ġew ifformati rabtiet bejn dawn in-networks u strutturi rilevanti oħra bħal Timijiet nazzjonali ta' Appoġġ għall-Inċidenti relatati mal-Kompjuter kif ukoll is-**Sistema ta' Twissija Rapida tal-UE**[83]. Is-Sistema ta' Twissija Rapida ġiet stabbilita qabel l-elezzjonijiet u ffaċilitat ukoll skambju bejn l-esperti u l-punti ta' kuntatt nazzjonali tagħha. Il-kooperazzjoni bejn in-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet u s-Sistema ta' Twissija Rapida rawmet in-nisġa bejn il-komunitajiet esperti f'konformità mal-pakkett tal-elezzjonijiet u kkontribwiet għall-iżvilupp ta' ħarsa ġenerali komprensiva lejn l-attivitajiet ta' diżinformazzjoni matul il-perjodu tal-elezzjonijiet.

F'konformità mal-pakkett tal-elezzjonijiet, l-attivitajiet tan-netwerks nazzjonali kienu jinkludu t-twettiq ta' eżerċizzji sabiex jiġu identifikati t-theddidiet u l-lakuni fil-monitoraġġ u fl-infurzar tar-regoli rilevanti u/jew sabiex jiġu vvalutati r-riskji għall-proċessi elettorali (18-il Stat Membru), u l-immappjar u r-rieżami nazzjonali tal-liġijiet rilevanti għall-kuntest elettorali (10 Stati Membri)[84]. Dan appoġġa t-tfassil tal-politika b'mod informat.

Il-biċċa l-kbira tal-**Istati Membri indikaw li huma jużaw dawn in-netwerks għal elezzjonijiet oħra** minbarra l-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew. Xi Stati Membri pprovdew lin-netwerks tagħhom b'għodod speċifiċi bħall-aċċess għal pjattaforma sigura ta' komunikazzjoni, iżda ma ġewx irrapportati riżorsi finanzjarji speċifiċi addizzjonali. L-Istati Membri esprimew interess fid-disponibbiltà ta' riżorsi addizzjonali tal-UE sabiex jappoġġaw dawn in-netwerks, li l-Kummissjoni se terġa' tqiegħed għad-dispożizzjoni fl-

Eżempji ta' prattiki kondiviżi fin-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet

Il-Latvja ppreżentat applikazzjoni, li tippermetti liċ-ċittadini tal-UE jimmonitorjaw il-finanzjament tal-partiti politiċi u jirrapportaw każijiet ta' abbuż potenzjali lill-Uffiċċju ta' Kontra l-Korruzzjoni. Din l-applikazzjoni parteċipatorja kellha effett ta' deterrent, kif ukoll ta' infurzar.

Kampanja ta' sensibilizzazzjoni mwettqa min-**Netherlands**, immirata lejn id-diżinformazzjoni b'mod ġenerali, tiffoka fuq pariri dwar il-qari kritiku u, għalhekk, għandha applikazzjoni li tmur lil hinn mill-elezzjonijiet.

L-Awstrija ddeskriviet pjan nazzjonali ewlieni għad-diġitalizzazzjoni u għal inizjattiva tal-internet aktar sikura.

Il-Lussemburgu fassal pjan ta' azzjoni nazzjonali li jkopri l-oqsma kollha enfasizzati fil-pakkett tal-elezzjonijiet.

Spanja pproduċiet sit web u gwida bilingwi għall-elezzjonijiet, u linja ta' assistenza disponibbli 24 siegħa kuljum dwar id-diżinformazzjoni.

F'Diċembru 2018 **Franza** adottat liġi ġdida dwar il-kampanji politiċi. Franza qed tikkunsidra wkoll leġiżlazzjoni li tappoġġja l-edukazzjoni dwar iċ-ċittadinanza tal-UE. Qed tiġi kkunsidrata leġiżlazzjoni ulterjuri li jiġu imposti aktar obbligi fuq il-pjattaformi tal-midja soċjali.

[81] L-Istati Membri inkludew l-awtoritajiet nazzjonali tas-sigurtà u tal-intelligence, l-uffiċċji tal-Prim Ministru u ministeri bħal tal-Affarijiet Barranin, tal-Ġustizzja, tal-Affarijiet Interni, tal-Affarijiet Diġitali u tal-Amministrazzjoni Pubblika.

[82] Mill-14-il awtorità nazzjonali tal-protezzjoni tad-*data* li wieġbu għall-kwestjonarju tal-Kummissjoni.

[83] Struttura kontinwa li tippermetti l-kondiviżjoni ta' informazzjoni u l-analiżi bejn l-istituzzjonijiet tal-UE u l-Istati Membri tal-UE: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_mt/59644/Factsheet:%20Rapid%20Alert%20System.

[84] Ara t-taqsima 4.1.1. tad-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-Komunikazzjoni.

2020[85].

Sabiex jappoġġaw il-kondiviżjoni tal-għarfien espert u tal-aħjar prattiki bejn l-Istati Membri, inkluż dwar it-theddidiet, il-lakuni u l-infurzar, l-Istati Membri ntalbu wkoll jinnominaw punt ta' kuntatt min-netwerks tal-elezzjonijiet nazzjonali tagħhom sabiex jingħaqad fin-**Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet**. In-netwerk iltaqa' tliet darbiet qabel u darbtejn wara l-elezzjonijiet. L-Istati Membri għamlu skambji dwar attivitajiet speċifiċi li kienu wettqu fil-livell nazzjonali, bħal kampanji ta' sensibilizzazzjoni, valutazzjoni tar-riskju u mmappjar tal-proċess, monitoraġġ u infurzar, u żviluppi leġiżlattivi (ara l-kaxxa dwar l-immappjar tar-regoli). Huma qasmu wkoll informazzjoni dwar il-politiki, is-software u r-riċerka tagħhom, fuq pjattaforma sigura pprovduta mill-Kummissjoni, li kienet intużat ukoll matul l-elezzjonijiet għall-iskambju ta' informazzjoni.

In-netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet iffaċilita wkoll skambji ma' korpi oħra, inkluż il-Parlament Ewropew, l-Awtorità għall-Partiti u l-Fondazzjonijiet Politiċi Ewropej, il-Grupp ta' Regolaturi Ewropej għas-Servizzi tal-Media Awdjoviżiva (ERGA), il-EUROPOL, l-Organizzazzjoni għas-Sigurtà u l-Kooperazzjoni fl-Ewropa, il-Bord Ewropew għall-Protezzjoni tad-*Data* u l-Kontrollur Ewropew għall-Protezzjoni tad-*Data*, u partijiet ikkonċernati oħra li jinkludu osservaturi tal-elezzjonijiet u organizzazzjonijiet li jivverifikaw il-fatti. Fis-26 ta' Novembru 2019 il-membri tiegħu pparteċipaw fi djalogu fil-livell ta' esperti bejn l-UE u l-Istati Uniti dwar ir-reżiljenza tas-sistemi elettorali[86].

Il-Kummissjoni appoġġat lill-Istati Membri **fl-immappjar tar-regoli u tal-prattiki tagħhom** rilevanti għall-kuntest elettorali. Din tkopri r-regoli dwar il-kontribuzzjonijiet (projbizzjonijiet fuq finanzjament minn barra l-pajjiż, limiti, regoli ta' divulgazzjoni), l-infiq (allokazzjoni u limiti), il-kampanji elettorali (durata, perjodu ta' silenzju, stħarriġijiet u restrizzjonijiet oħra), u l-midja (ugwaljanza bejn il-kandidati, xandir, trasparenza tar-reklamar politiku u regoli dwar il-midja soċjali). Dan l-immappjar rawwem il-fehim reċiproku u l-Istati Membri indikaw ir-rieda li jkomplu jagħmlu aktar progress bih.

4.2. Aktar trasparenza u kxif aħjar tal-manipulazzjonijiet

Immappjar tar-regoli

Ħafna mill-Istati Membri:

- **għandhom regoli dwar it-trasparenza** tad-donazzjonijiet u/jew jipprojbixxu donazzjonijiet anonimi;
- **jipprojbixxu finanzjament minn barra l-pajjiż** ta' partiti u ta' kampanji politiċi, għalkemm xi wħud jillimitaw biss l-ammont tiegħu jew jimponu rekwiżiti ta' divulgazzjoni;
- **għandhom regoli dwar il-perjodi ta' silenzju** (meta l-kampanja elettorali trid tieqaf).

Madwar nofs l-Istati Membri jeħtieġu trasparenza għal reklami u għal komunikazzjonijiet politiċi mħallsa;

Ftit Stati Membri għandhom regoli speċifiċi dwar il-midja soċjali;

Aktar minn terz tal-Istati Membri għandhom regoli li jikkontrollaw il-mezzi tax-xandir fl-elezzjonijiet;

Ftit Stati Membri għandhom tali regoli applikabbli online;

Terz tal-Istati Membri għandhom perjodi tal-kampanja elettorali ddefiniti b'mod ċar. Fi Stati Membri oħra, ma hemm l-ebda rekwiżiti speċifiċi applikabbli.

[85] https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/rec-rcit-citi-ag-2020
[86] https://www.consilium.europa.eu/mt/press/press-releases/2019/12/11/joint-eu-us-statement-following-the-eu-us-justice-and-home-affairs-ministerial-meeting/

In-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet sostna wkoll skambji dwar l-implimentazzjoni tar-rakkomandazzjonijiet l-oħra li jinsabu fil-pakkett tal-elezzjonijiet,[87] **li parti ewlenija minnu kienet il-promozzjoni tat-trasparenza u, b'hekk, tar-responsabbiltà**. Ħafna attivitajiet ta' interferenza, bħal dark money u diżinformazzjoni mmirata, jistagħnaw fid-dlam. Il-Kummissjoni talbet **lill-Istati Membri u lill-partiti politiċi** jieħdu miżuri sabiex jippermettu liċ-ċittadini jagħrfu l-komunikazzjonijiet online li jkunu bi ħlas, l-ammont ta' flus minfuqa, is-sors tagħhom u l-mezzi li bihom kienu mmirati lejhom, b'sanzjonijiet li jridu jiġu applikati kif xieraq.

Xi Stati Membri rrapportaw li għandhom regoli ta' trasparenza dwar komunikazzjonijiet politiċi mħallsa, għalkemm għad hemm diffikultajiet fl-aċċess għad-*data* u fil-kapaċità ta' twettiq ta' monitoraġġ u, b'hekk, fl-infurzar għall-imġiba online[88]. Xi Stati Membri rrapportaw li issa qed jikkunsidraw leġiżlazzjoni f'dan il-qasam, sabiex jintroduċu jew jimmodernizzaw ir-regoli ta' trasparenza online. L-Istati Membri ppromwovew it-trasparenza, u f'xi każijiet wettqu attivitajiet speċifiċi ta' sensibilizzazzjoni. Ingħataw gwida jew taħriġ lil gruppi speċifiċi, bħall-partiti politiċi. L-Istati Membri skambjaw ukoll fin-Netwerk dwar l-applikazzjoni tas-salvagwardji elettorali offline tagħhom online.

F'Marzu 2019, il-Kummissarju ta' dak iż-żmien Jourová, kitbet lill-partiti politiċi nazzjonali[89] u talbithom ipoġġu r-Rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni fis-seħħ[90]. Seħħ ukoll skambju speċifiku mal-Partiti Politiċi Ewropej.

Il-Kummissjoni ħadmet ukoll mal-**pjattaformi online u mal-industrija tal-IT** sabiex tipproteġi l-elezzjonijiet tal-2019 minn kampanji ta' diżinformazzjoni u minn manipulazzjoni online. Il-kodiċi awtoregolatorju ta' prattika dwar id-diżinformazzjoni għall-pjattaformi online u għas-settur tar-reklamar[91] jistabbilixxi firxa ta' impenji, inkluż li jiġu pprovduti trasparenza u divulgazzjoni pubblika rigward ir-reklamar politiku, il-prevenzjoni tal-użu manipulattiv ta' servizzi online minn atturi malizzjużi, l-emanċipazzjoni taċ-ċittadini u tar-riċerkaturi, u t-teħid ta' azzjonijiet oħra sabiex jittejbu r-responsabbiltà u l-affidabbiltà tal-ekosistema online. Il-Kummissjoni, bl-appoġġ tal-ERGA[92], wettqet monitoraġġ intermedju intensiv bl-għan li tiżgura li l-impenji tal-Kodiċi jiġu implimentati qabel l-elezzjonijiet[93]. Il-Kummissjoni, bl-għajnuna tal-ERGA, bħalissa qed tivvaluta l-effettività ġenerali ta' dan il-Kodiċi matul l-

[87] Ara t-taqsima 4.1.2. tad-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-Komunikazzjoni.
[88] F'xi każijiet mhuwiex previst fil-leġiżlazzjoni rilevanti, jew huwa kkumplikat minħabba pereżempju nuqqas ta' aċċess għad-*data* online jew jiddependi fuq monitoraġġ passiv fuq il-bażi ta' divulgazzjonijiet fuq il-karta mill-atturi politiċi.
[89] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/letter_political_parties_final_en.pdf.
[90] Rakkomandazzjoni tal-Kummissjoni tat-12.9.2018 dwar netwerks ta' kooperazzjoni fl-elezzjonijiet, it-trasparenza onlajn, il-protezzjoni mill-inċidenti ċibernetiċi u l-ġlieda kontra l-kampanji ta' diżinformazzjoni fil-kuntest tal-elezzjonijiet għall-Parlament Ewropew, C (2018) 5949 final
[91] Il-firmatarji għall-kodiċi ta' prattika jinkludu l-pjattaformi online ewlenin Facebook, Google, Twitter, u Microsoft kif ukoll Mozilla u l-assoċjazzjonijiet tal-kummerċ li jirrappreżentaw is-settur tar-reklamar online.
[92] Is-Sottogrupp tal-ERGA inkarigat b'dan il-kompitu rrapporta f'Ġunju 2019 dwar l-ewwel fażi tal-attivitajiet ta' monitoraġġ tiegħu, li ffokat fuq l-implimentazzjoni tal-impenji tal-Kodiċi relatati mat-trasparenza tar-reklamar politiku. http://erga-online.eu/wp-content/uploads/2019/06/ERGA-2019-06_Report-intermediate-monitoring-Code-of-Practice-on-disinformation.pdf.
[93] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation

ewwel sena tal-operazzjonijiet tiegħu.[94]

Il-Kodiċi pprovda opportunità għat-tisħiħ tat-trasparenza fil-politiki tal-pjattaformi dwar id-diżinformazzjoni. Fit-tħejjija għall-elezzjonijiet tal-2019, Facebook, Google u Twitter żiedu l-isforzi sabiex jipprovdu għal aktar trasparenza tar-reklami politiċi,[95] għamlu sforzi sabiex iżidu l-integrità tas-servizzi tagħhom billi individwaw u għalqu attivitajiet manipulattivi (bħal operazzjonijiet koordinati mmirati li għandhom l-għan li jamplifikaw il-kontenut u l-użu abbużiv ta' bots u ta' kontijiet foloz) u tejbu l-iskrutinju tat-tqegħid tar-riklami sabiex jillimitaw prattiki qarrieqa ta' clickbaiting u jnaqqsu d-dħul mir-reklamar għal min ixerred id-diżinformazzjoni. Barra minn hekk, il-pjattaformi ħadu għadd ta' miżuri sabiex jippromwovu l-kontenut minn sorsi "awtentiċi"[96] u jillimitaw id-distribuzzjoni tad-diżinformazzjoni. Filwaqt li dawn kienu pass importanti lejn aktar trasparenza fil-kuntest tal-elezzjonijiet, għadhom mhumiex biżżejjed. Mhux il-pjattaformi kollha kellhom librerija ta' reklami fis-seħħ fl-Istati Membri kollha qabel l-elezzjonijiet, il-libreriji ta' reklami ma kinux kompluti biżżejjed, u ma tawx aċċess faċli lill-korpi rilevanti, inkluż lill-awtoritajiet tal-Istati Membri, sabiex jeżerċitaw il-funzjonijiet ta' sorveljanza tagħhom u lir-riċerkaturi għall-analiżi tal-arkivju. Jeħtieġ li jsir progress f'dan ir-rigward fil-perspettiva ta' elezzjonijiet futuri.

Il-partiti politiċi nazzjonali u Ewropej irrapportaw li ħadu passi sabiex jikkonformaw kemm mal-leġiżlazzjoni applikabbli kif ukoll mar-rekwiżiti stabbiliti mill-pjattaformi online fit-termini tas-servizz tagħhom. Madankollu, xi rekwiżiti tal-pjattaforma ġew deskritti bħala problematiċi.[97] Il-partijiet indikaw diffikultajiet partikolari fit-tibdiliet li saru fit-termini tas-servizz tal-pjattaforma ftit qabel l-elezzjonijiet. Fil-livell tagħhom, il-partiti ġeneralment ma kinux iwettqu attivitajiet ta' trasparenza addizzjonali bħall-elenkar tar-reklami tagħhom, jew id-divulgazzjoni tal-infiq tagħhom fuq reklami politiċi online, fuq is-siti web tagħhom.[98] Fit-tweġibiet tagħhom għall-kwestjonarju tal-Kummissjoni, huma indikaw li jaraw valur fil-kjarifika tar-regoli dwar it-trasparenza, l-approċċ korrett li għandu jittieħed mill-pjattaformi fir-rigward tal-kampanji madwar l-UE u l-provvista ta' bażijiet ta' *data* online b'aċċess miftuħ għall-partijiet sabiex jagħmlu d-divulgazzjonijiet tat-trasparenza tagħhom.

Fil-qafas tan-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet, l-Istati Membri qasmu l-esperjenza tagħhom dwar l-interazzjonijiet tagħhom mal-pjattaformi tal-midja soċjali. Il-pjattaformi kienu f'kuntatt dirett ma' wħud minnhom billi pprovdew appoġġ speċifiku inklużi rotot

---

[94] Il-firmatarji għall-Kodiċi pprovdew rapporti annwali ta' awtovalutazzjoni dwar l-implimentazzjoni tagħhom tal-Kodiċi. https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/annual-self-assessment-reports-signatories-code-practice-disinformation-2019. Minbarra l-ERGA, il-Kummissjoni qed tiġi appoġġata wkoll fil-valutazzjoni tagħha tal-Kodiċi minn konsulent indipendenti

[95] B'mod partikolari billi jiġu mmarkati u billi jitqiegħdu għad-dispożizzjoni tal-pubbliku permezz ta' repożitorji ta' reklami li jistgħu jitfittxu;

[96] Il-kwistjoni tal-awtentiċità tal-kontenut hija kwistjoni li qed tiġi diskussa fir-rigward tal-pubblikazzjoni online, u qed jiġu esplorati diversi approċċi sabiex l-utenti jiġu megħjuna jifhmu minn fejn jiġi l-kontenut, kif ukoll sabiex tingħata prijorità lill-informazzjoni dwar ċerti suġġetti minn sorsi awtorevoli, pereżempju sabiex l-utenti jkunu jistgħu jsiru jafu dwar il-formalitajiet elettorali mill-korp elettorali nazzjonali.

[97] Facebook kien jeħtieġ li l-konsulenti jirreġistraw fil-pajjiż fejn riedu jixtru r-reklamar politiku. Dan kien ifisser li l-partiti politiċi tal-UE kellhom jiġu rreġistrati fl-Istati Membri kollha tal-UE sabiex imexxu kampanji ta' informazzjoni madwar l-UE.

[98] Ara r-Rakkomandazzjoni dwar il-pakkett elettorali, il-punt 9.

ta' eskalazzjoni[99]. Id-diskussjonijiet fin-Netwerk[100] enfasizzaw il-ħtieġa għal trattament aktar ugwali fost l-Istati Membri, għal aktar interazzjonijiet operazzjonali sabiex jappoġġaw il-funzjonijiet ta' sorveljanza tagħhom[101] inklużi aċċess aħjar għad-*data*, punti ta' kuntatti u skambji fil-lingwi tal-Istati Membri kkonċernati. L-Istati Membri indikaw li l-isforzi tal-pjattaforma kienu inkonsistenti, mhux effettivi biżżejjed, u li l-appoġġ offrut direttament lill-atturi bħall-partiti politiċi, il-kandidati u l-ġurnalisti jista' wkoll iqajjem tħassib skont l-ordinament ġuridiku tagħhom[102]. Ġie espress tħassib simili fil-qafas tas-Sistema ta' Twissija Rapida.

Il-Kummissjoni daħlet ukoll f'kuntatt mal-pjattaformi online fil-kuntest tal-Kodiċi ta' Kondotta dwar il-Ġlieda kontra d-Diskors ta' Mibegħda Illegali Online.[103]

4.3. Konformità msaħħa tal-protezzjoni tad-*data*

Il-Kummissjoni ppubblikat ukoll **gwida speċifika dwar l-applikazzjoni tal-liġi tal-UE dwar il-protezzjoni tad-*data* fil-kuntest elettorali**. Dawn kienu l-ewwel elezzjonijiet fejn kien applikat il-qafas aġġornat tal-UE dwar il-protezzjoni tad-*data*[104]. L-iskandlu Facebook-Cambridge Analytica[105] wera r-rilevanza tar-regoli tal-UE dwar il-protezzjoni tad-*data* fil-kuntest elettorali, hekk kif deher il-periklu li d-*data* personali tintuża b'mod li jikser ir-regoli dwar il-protezzjoni tad-*data* f'tentattiv sabiex l-elezzjonijiet jiġu influwenzati b'mod illegali[106].

L-awtoritajiet nazzjonali, inklużi xi kummissjonijiet elettorali, ħadu miżuri speċifiċi sabiex jippromwovu l-konformità mal-protezzjoni tad-*data*, inkluż billi nnotifikaw lill-partiti politiċi direttament bir-responsabbiltajiet tagħhom. Xi Stati Membri rrapportaw li imponew multi fil-perjodu ta' qabel l-elezzjonijiet, xi inċidenti ġew irrapportati,[107] u xi investigazzjonijiet għadhom għaddejjin.

Il-kontribuzzjonijiet mill-partiti politiċi juru li ma hemmx biżżejjed ċarezza dwar ir-rekwiżiti tal-protezzjoni tad-*data* fil-kuntest elettorali u li hija meħtieġa aktar sensibilizzazzjoni.

---

[99] Pereżempju, Facebook ħadem mal-Uffiċċju Federali Ġermaniż għas-Sigurtà tal-Informazzjoni sabiex iniedi inizjattiva għall-ħolqien ta' fehim aħjar u aktar komprensiv tal-interferenza fl-elezzjonijiet u għall-iżvilupp ta' gwida dwar kif din għandha tiġi miġġielda. Twitter inkluda uffiċjali nazzjonali u riċerkaturi f'portal ta' appoġġ għas-sħab sabiex jiffaċilita r-riċerka dwar id-diżinformazzjoni. Google ipprovda appoġġ lill-ġurnalisti u lin-netwerks indipendenti ta' verifika tal-fatti. Aktar dettall dwar dawn l-attivitajiet huwa pprovdut fit-taqsima 4.2.3. tad-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-Komunikazzjoni.

[100] Ara r-rapporti tan-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet u aktar dettalji fid-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-Komunikazzjoni.

[101] Dan jikkonċerna pereżempju l-konformità mar-regoli nazzjonali, bħal fil-monitoraġġ tan-nefqa tal-kampanja u l-perjodi ta' silenzju online

[102] Pereżempju, ir-regoli nazzjonali li jikkontrollaw id-donazzjonijiet għall-kampanji politiċi.

[103] Il-Kodiċi ta' Kondotta dwar il-Ġlieda kontra d-Diskors ta' Mibegħda Illegali Online https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combatting-discrimination/racism-and-xenophobia/countering-illegal-hate-speech-online_mt.

[104] Ir-Regolament 2016/679 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-27 ta' April 2016 dwar il-protezzjoni tal-persuni fiżiċi fir-rigward tal-ipproċessar ta' *data* personali u dwar il-moviment liberu ta' tali *data*, u li jħassar id-Direttiva 95/46/KE (Regolament Ġenerali dwar il-Protezzjoni tad-*Data* ("GDPR")).

[105] Dak il-każ kien jinvolvi l-użu ħażin tad-*data* personali miġbura direttament mingħand il-persuna kkonċernata u d-*data* dderivata mill-imġiba tagħha u n-netwerk soċjali tagħha sabiex tiġi mmirata b'kontenut politiku speċifiku.

[106] Il-GDPR ipprovda lill-awtoritajiet nazzjonali setgħat imsaħħa għall-monitoraġġ u għall-infurzar ta' dawn ir-regoli.

[107] Pereżempju, Franza stabbiliet formola apposta li permezz tagħha ġew irrapportati 697 ilment fil-kuntest tal-elezzjonijiet, inklużi 11 kontra partiti politiċi. Fi Spanja, ġew irrapportati 102 ilmenti. Għal aktar dettalji, ara t-taqsima 4.3.2. tad-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-Komunikazzjoni.

Il-pakkett elettorali kien jinkludi proposta leġiżlattiva sabiex jiġu introdotti sanzjonijiet kontra partiti u fondazzjonijiet Ewropej li jfittxu li jisfruttaw ksur tar-regoli tal-protezzjoni tad-*data* sabiex jinfluwenzaw jew jippruvaw jinfluwenzaw b'mod deliberat ir-riżultat tal-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew. Din il-proposta ġiet adottata malajr u kienet fis-seħħ matul l-elezzjonijiet[108]. L-Awtorità responsabbli għall-partiti politiċi Ewropej u għall-Fondazzjonijiet Politiċi Ewropej daħlet f'kuntatt mal-Istati Membri sabiex tiżgura l-implimentazzjoni effettiva tagħha. S'issa, ma ġie żvelat l-ebda każ taħt dan il-mekkaniżmu l-ġdid.

4.4. Reżiljenza ċibernetika akbar

Il-Kummissjoni ħadmet mal-awtoritajiet tal-Istati Membri sabiex timplimenta r-**rakkomandazzjonijiet tagħha biex timmaniġġja r-riskju ta' ċiberattakk** fl-elezzjonijiet[109]. Hija stiednet lill-Istati Membri sabiex jieħdu l-passi xierqa bl-għan li jifhmu u jimmaniġġjaw ir-riskji ta' ċiberattakk, u sabiex japplikaw il-Kompendju dwar iċ-Ċibersigurtà tat-Teknoloġija Elettorali mħejji mill-Grupp ta' Kooperazzjoni stabbilit skont id-Direttiva dwar is-sigurtà tas-Sistemi tan-Netwerks u tal-Informazzjoni[110]. L-Istati Membri ntalbu wkoll jieħdu passi sabiex iqajmu kuxjenza dwar dawn ir-riskji u ħafna minnhom għamlu dan, inkluż billi jorganizzaw taħriġ u eżerċizzji speċifiċi li involvew lill-partijiet ikkonċernati rilevanti bħall-partiti politiċi u l-ġurnalisti. Ir-Rakkomandazzjoni talbet ukoll lill-partiti politiċi jaġixxu sabiex inaqqsu r-riskji ċibernetiċi.

Sabiex tappoġġja l-implimentazzjoni tar-Rakkomandazzjoni u sabiex issaħħaħ il-kooperazzjoni bejn l-awtoritajiet nazzjonali differenti, f'Ottubru 2018 il-Kummissjoni organizzat workshop ta' livell għoli dwar theddidiet ċibernetiċi għall-elezzjonijiet,[111] fejn l-awtoritajiet taċ-ċibersigurtà ltaqgħu mal-awtoritajiet elettorali sabiex jiddiskutu l-isfidi li ġejjin[112].

F'kooperazzjoni mal-Aġenzija tal-Unjoni Ewropea għaċ-Ċibersigurtà (ENISA) u mal-Parlament Ewropew, f'April 2019 il-Kummissjoni wettqet eżerċizzju ta' simulazzjoni fil-qafas tan-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet sabiex tittestja l-effettività tal-proċeduri ta' rispons u tal-pjanijiet ta' kriżi tal-Unjoni u tal-Istati Membri[113]. Ir-rapport tal-ENISA dwar l-eżerċizzju, kondiviż mal-Istati Membri inkluda politiki u kapaċitajiet meqjusa essenzjali għar-reżiljenza għaċ-ċibersigurtà fl-elezzjonijiet.

L-Istati Membri indikaw li t-trażmissjoni tar-riżultati lill-Parlament fil-lejl tal-elezzjoni tista' titjieb. F'xi każijiet, l-awtoritajiet ipprovdew assistenza u taħriġ speċifiċi lill-partiti politiċi u lill-kandidati, kif ukoll lill-ġurnalisti u lill-midja sabiex jappoġġaw iċ-ċibersigurtà u r-reżiljenza fl-

[108] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/MT/TXT/?uri=celex:32019R0493.
[109] Il-punti 12-18 tar-Rakkomandazzjoni dwar il-Pakkett elettorali.
[110] https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-30/election_security_compendium_00BE09F9-D2BE-5D69-9E39C5A9C81C290F_53645.pdf.
[111] https://wayback.archive-it.org/12090/20191129081252/https://ec.europa.eu/epsc/events/election-interference-digital-age-building-resilience-cyber-enabled-threats_en
[112] Ir-riżultat ta' dak il-workshop kien ukoll parti mit-Taħdita dwar id-Drittijiet Fundamentali li saret fl-aħħar ta' Novembru 2018, li ffokat fuq "Id-Demokrazija fl-Unjoni Ewropea".
[113] L-ENISA diġà kienet ħarġet opinjoni dwar iċ-ċibersigurtà tal-elezzjonijiet, li informat dan l-eżerċizzju, u sostniet l-eżerċizzji nazzjonali taċ-ċibersigurtà fit-tħejjija għall-elezzjonijiet https://www.enisa.europa.eu/news/enisa-news/enisa-makes-recommendations-on-eu-wide-election-cybersecurity

elezzjonijiet[114].

Analiżi u miżuri ta' segwitu

It-theddida ta' manipulazzjoni u ta' interferenza illegali fl-elezzjonijiet bil-ħsieb li jiġu mmanipulati l-opinjoni u l-għażla tal-votanti kienet reali u multidimensjonali, u hekk ukoll kienet il-ħidma sabiex tiġi indirizzata. Ġew irrapportati lmenti dwar attakki ċibernetiċi iżolati, il-protezzjoni tad-*data* u ilmenti oħra relatati mal-elezzjonijiet, għalkemm ma ġiex identifikat sforz fuq skala kbira moħbi u kkoordinat sabiex jinterferixxi fl-elezzjonijiet. Il-feedback mill-Istati Membri juri li l-pakkett tal-elezzjonijiet u miżuri oħra tal-UE qdew rwol essenzjali fl-isforzi tagħhom sabiex jipprevjenu t-theddidiet u jeżerċitaw il-funzjonijiet tagħhom ta' sorveljanza.

L-Istati Membri implimentaw il-biċċa l-kbira tal-pakkett elettorali. Huma kisbu livelli għoljin ta' kooperazzjoni u ta' koordinazzjoni, kemm internament fost l-awtoritajiet kompetenti[115] inkluż fil-qafas tan-netwerks elettorali nazzjonali u ma' korpi privati u oħrajn ikkonċernati, kif ukoll fost l-Istati Membri u mal-istituzzjonijiet Ewropej.

Intwera kemm hu siewi u effettiv approċċ komprensiv li jinvolvi s-"soċjetà sħiħa"[116].

It-tagħlimiet ewlenin jinkludu:

Jeħtieġ li jsir aktar progress sabiex jiġu indirizzati d-diżinformazzjoni, il-manipulazzjoni u l-interferenza illegali minn barra l-pajjiż[117]. Is-salvagwardji rilevanti għall-elezzjonijiet jeħtieġ li jkunu effettivi u xierqa għall-ambjent online. It-trasparenza tar-reklami u tal-komunikazzjonijiet politiċi mhijiex affidabbli biżżejjed.

Huwa essenzjali li tiġi żviluppata kapaċità suffiċjenti fi ħdan l-istituzzjonijiet tal-UE, l-Istati Membri u s-soċjetà ċivili sabiex jiġu identifikati, analizzati u esposti l-manipulazzjoni u l-interferenza.

Hemm bżonn li jissaħħu l-kapaċità u l-isforzi mill-**awtoritajiet rilevanti** sabiex jeżerċitaw il-funzjonijiet ta' sorveljanza tagħhom u l-involviment tagħhom mal-pjattaformi. Jeħtieġ li l-pjattaformi online jkollhom l-istrutturi u l-proċeduri meħtieġa fis-seħħ biex ikunu jistgħu jimmonitorjaw il-konformità mal-liġijiet nazzjonali u tal-UE rilevanti, filwaqt li jittrattaw lill-Istati Membri bl-istess mod.

L-Istati Membri esprimew l-appoġġ tagħhom għal koordinazzjoni mtejba fil-livell tal-UE f'dan il-qasam, inkluż sabiex jiġi żgurat trattament indaqs bejn l-Istati Membri u segwitu

[114] Għal aktar dettalji, ara t-taqsima 4.4. tad-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-Komunikazzjoni.
[115] Din kienet tinkludi wkoll il-kooperazzjoni bejn l-esperti elettorali u esperti dwar il-Komunikazzjoni Strateġika fir-rigward tad-diżinformazzjoni.
[116] Meta jsir tqabbil bejn l-Ewrobarometru Speċjali 477—Id-Demokrazija u l-elezzjonijiet, Novembru 2018, u l-Parlament Ewropew, The 2019 post-electoral survey.
[117] Is-sejbiet huma spjegati fid-dettall fit-taqsima 4.2.4. tad-dokument ta' ħidma tal-persunal li jakkumpanja din il-Komunikazzjoni, u huma mtennija fir-rakkomandazzjonijiet tar-rapport taċ-Ċentru ta' Eċċellenza Stratcom tan-NATO dwar ir-rwol tal-pjattaformi tal-midja soċjali fil-ġlieda kontra l-imġiba mhux awtentika https://www.stratcomcoe.org/how-social-media-companies-are-failing-combat-inauthentic-behaviour-online.

operazzjonali meta jinqalgħu kwistjonijiet.

Il-**kooperazzjoni msaħħa** bejn l-awtoritajiet rilevanti fil-livell nazzjonali u Ewropew inklużi l-awtoritajiet tal-protezzjoni tad-*data* u r-regolaturi tal-midja jenħtieġ li tiġi approfondita wkoll.

Jenħtieġ li **l-pjattaformi online** jsaħħu aktar it-**trasparenza** u r-responsabbiltà tal-attivitajiet tagħhom marbuta mal-kontenut politiku u jenħtieġ li l-impenji tagħhom ikunu verifikabbli minn partijiet terzi. **L-aċċess għad-*data* tal-pjattaformi diġitali inkluż mill-komunità tar-riċerka** għadu insuffiċjenti. Dan jista' jagħmilha diffiċli għall-**ġurnalisti** sabiex jifhmu u jirrapportaw dwar it-theddidiet għad-dibattitu demokratiku u jfixkel l-isforzi tas-**soċjetà ċivili** sabiex titqajjem kuxjenza fost iċ-ċittadini u tinbena reżiljenza soċjali. Jenħtieġ li l-pjattaformi jagħtu aċċess akbar għad-*data* mir-riċerkaturi u minn korpi rilevanti oħra b'rispett sħiħ tar-rekwiżiti tal-protezzjoni tad-*data* inkluż abbażi ta' strutturi speċifiċi li jkunu stabbiliti għal dak l-għan. Dan jinkludi l-espansjoni tan-netwerk ta' msieħba tar-riċerka li l-pjattaformi bħalissa qed jikkooperaw magħhom. Jeħtieġ li jiġu analizzati aħjar l-ambitu u l-impatt tal-interferenza fuq il-proċess demokratiku inklużi l-modi kif l-informazzjoni tivvjaġġa onlajn, l-algoritmi tal-magni tat-tiftix u tal-pjattaformi tal-midja soċjali li jikklassifikaw l-informazzjoni u l-isforzi mwettqa mill-pjattaformi sabiex jippromwovu kontenut awtentiku .

Kuntest medjatiku liberu, plurali u akkontabbli u d-disponibbiltà ta' **informazzjoni pubblika ta' kwalità** huma prekundizzjonijiet għal dibattitu politiku b'saħħtu u informat u sabiex iċ-ċittadini kkonfrontati b'diżinformazzjoni u b'manipulazzjoni oħra jkunu jistgħu jieħdu deċiżjonijiet informati kif ukoll sabiex tinżamm s-setgħa ta' rendikont. Din hija parti essenzjali mis-sistema demokratika ta' kontrokontrolli u prerekwiżit għal dibattitu demokratiku b'saħħtu.[118]

B'ħarsa 'l quddiem, jeħtieġ li jiġu investiti aktar sforzi fl-appoġġ tal-**emanċipazzjoni taċ-ċittadini**, is-sensibilizzazzjoni u l-litteriżmu medjatiku u fl-iżvilupp tal-**ħiliet**, għaċ-ċittadini ta' kull età.

Il-Kummissjoni se tkompli tappoġġja lill-Istati Membri fl-isforzi tagħhom. B'mod partikolari, **il-Kummissjoni se**:

- tiffinanzja **għotjiet ta' azzjoni sabiex jiġu appoġġati n-netwerks tal-elezzjonijiet** nazzjonali u azzjonijiet oħra sabiex tissaħħaħ ir-reżiljenza demokratika[119];
- tappoġġja **l-kooperazzjoni msaħħa** fost l-Istati Membri, billi jsir l-aħjar użu min-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet li ġie stabbilit dan l-aħħar u bl-iżgurar tal-

[118] Din is-sejba tirrifletti wkoll l-impenn tal-Kummissjoni mas-soċjetà ċivili u mal-partijiet ikkonċernati usa', pereżempju fil-konklużjonijiet tat-Taħditiet dwar id-Drittijiet Fundamentali (fl-2016 dwar "Il-Pluraliżmu tal-Midja u d-Demokrazija", fl-2017 dwar "Id-drittijiet tan-nisa fi żminijiet ta' taqlib" u fl-2018 dwar "Id-Demokrazija fl-Ewropa"). Ara wkoll, pereżempju, is-sejbiet rigward l-impatt tat-theddidiet online għall-atturi tal-midja fuq l-elezzjonijiet ħielsa, fl-"Elections and Media in Digital Times" tal-UNESCO https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371486.locale=en

[119] https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/rec-rcit-citi-ag-2020

interazzjoni u tal-kooperazzjoni msaħħa ma' netwerks oħra li jinkludu s-Sistema ta' Twissija Rapida, inkluż permezz ta':

- **attivitajiet** prattiċi u **operazzjonali** , inklużi workshops u valutazzjonijiet tar-riskju sabiex jappoġġaw l-identifikazzjoni aħjar tat-theddidiet;
- trawwim tal-kooperazzjoni bejn l-Istati Membri fil-**monitoraġġ tal-attivitajiet rilevanti marbuta mal-pjattaformi online**, inkluż permezz tal-kondiviżjoni ta' informazzjoni dwar il-kuntatt mal-pjattaformi u l-appoġġ għat-trattament indaqs fost l-Istati Membri kollha;
- faċilitazzjoni ta' aktar kooperazzjoni u ta' kooperazzjoni kontinwa bejn in-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet, l-ERGA u s-Sistema ta' Twissija Rapida, inkluż dwar għarfien u analiżi rilevanti għall-kuntest elettorali u għall-interazzjonijiet ma' pjattaformi online;
- tisħiħ tal-**kooperazzjoni ma' strutturi oħra** bħall-Bord Ewropew għall-Protezzjoni tad-*Data* u l-ENISA u l-Grupp ta' Kooperazzjoni stabbilit skont id-Direttiva dwar is-sigurtà tas-Sistemi tan-Netwerk u ta' Informazzjoni (Grupp ta' Kooperazzjoni tal-NIS)[120];
- appoġġ lill-Istati Membri sabiex iżommu u jestendu l-**immappjar tal-kuntest regolatorju** rilevanti għall-elezzjonijiet.

- iżżomm **kuntatt mal-pjattaformi online**, inkluż fil-kuntest tal-kodiċi ta' prattika dwar id-diżinformazzjoni u l-Kodiċi ta' Kondotta dwar il-ġlieda kontra d-diskors ta' mibegħda illegali online u tikkontribwixxi, flimkien mal-partijiet rilevanti bħan-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet, is-Sistema ta' Twissija Rapida u netwerks rilevanti oħra tal-UE għall-iżvilupp ta' aktar miżuri mmirati lejn approċċ konġunt u standards komuni sabiex jiġu indirizzati kwistjonijiet bħad-diżinformazzjoni u l-messaġġi ta' mibegħda online;

- **tkompli tappoġġja l-libertà tal-midja, il-pluraliżmu tal-midja u l-ġurnaliżmu ta' kwalità** inkluż permezz ta' protezzjoni aħjar tal-ġurnalisti u fil-kuntest tat-trasformazzjoni tas-settur tal-midja u tal-futur diġitali;

- teżamina aktar il-kwistjonijiet marbuta **mal-applikazzjoni effettiva tar-rekwiżiti tal-protezzjoni tad-*data*** fl-elezzjonijiet inklużi t-trasparenza, it-tekniki ta' mikroimmirar u l-użu tal-algoritmi;

- tniedi azzjonijiet speċifiċi sabiex **temanċipa liċ-ċittadini** fid-diversità kollha tagħhom sabiex jindirizzaw kwistjonijiet ta' diżinformazzjoni u ta' manipulazzjoni, jivvalutaw b'mod kritiku l-pajsaġġ ta' informazzjoni u jieħdu deċiżjonijiet informati (inizjattivi li jsostnu l-litteriżmu medjatiku, il-ħsieb kritiku u l-edukazzjoni dwar il-valuri u ċ-ċittadinanza tal-UE).

- issaħħaħ l-għarfien dwar il-kwistjonijiet u r-riskji involuti, inkluż billi:
    - B'rispett sħiħ tar-regoli applikabbli, tal-kompetenzi u tar-responsabbiltajiet

[120] Bl-għan ta' operalizzazzjoni tal-iskambju ta' għarfien espert dwar iċ-ċibersigurtà u ta' żieda tal-kapaċità teknika relatata.

rispettivi, isir l-aħjar użu mill-Osservatorju Ewropew tal-Midja Diġitali li għadu kif ġie stabbilit sabiex tiġi ffaċilitata r-rabta mal-verifikaturi tal-fatti u mar-riċerkaturi akkademiċi fl-Ewropa.

- Studju dwar l-impatt ta' teknoloġiji ġodda u emerġenti fuq elezzjonijiet ħielsa u ġusti, sabiex jiġi eżaminat kif id-*data* dwar il-votanti u teknoloġiji ġodda, li jinkludu tekniki ta' mikrommirar, algoritmi u intelliġenza artifiċjali, jistgħu jintużaw sabiex jaffettwaw ir-riżultat tal-elezzjonijiet u l-fiduċja tal-pubbliku fihom. Ir-riżultati mistennija li jkunu disponibbli lejn l-aħħar tal-2020.

- tappoġġja **aġġornament** potenzjali **tal-Kompendju** tat-teknoloġija taċ-ċibersigurtà fi ħdan il-Grupp ta' Kooperazzjoni tal-NIS b'ħidma f'kooperazzjoni msaħħa man-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni dwar l-Elezzjonijiet sabiex id-dokument jinżamm aġġornat u jiġi aġġustat skont il-ħtiġijiet tal-Istati Membri.

Id-difiża ta' demokrazija b'saħħitha u vibranti fl-Ewropa hija kwistjoni ta' leġittimità u fiduċja. Id-demokrazija Ewropea qed taffaċċja diversi sfidi, kemm minn barra kif ukoll minn ġewwa. Kif imħabbar mill-President tal-Kummissjoni fil-linji gwida politiċi tagħha, il-Kummissjoni se tippreżenta **Pjan ta' Azzjoni Ewropew għad-Demokrazija**[121] sabiex tgħin fit-titjib tar-reżiljenza tad-demokraziji tagħna u tindirizza t-theddidiet ta' interferenza esterna fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew. L-għan se ikun li niġġieldu d-diżinformazzjoni u li nadattaw għal theddidiet u għal manipulazzjonijiet li qed jevolvu, kif ukoll li nappoġġjaw midja ħielsa u indipendenti. Se jinkludi proposti legali dwar it-trasparenza tar-reklamar politiku u ċċarar ulterjuri tar-regoli dwar il-finanzjament tal-partiti politiċi Ewropej.

5. Konklużjonijiet

Id-demokrazija hija valur li fuqu hija msejsa l-Unjoni tagħna. Dawn il-valuri saru dejjem aktar importanti f'dan il-perjodu ta' esiġenza, ta' tbatija u ta' inċertezza. Ir-rekord ta' nies li ħarġu jivvotaw fl-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew tal-2019 kien sinjal ċar ta' impenn imġedded mal-politika Ewropea fl-Ewropa. Tfaċċa dibattitu ġenwin dwar il-politika Ewropea. Filwaqt li nibnu fuq din ir-rata qawwija ta' votanti, il-Konferenza dwar il-futur tal-Ewropa se tfittex li tħeġġeġ liċ-ċittadini biex ikollhom vuċi akbar u jieħdu rwol attiv fl-istabbiliment tal-prijoritajiet u l-livell ta' ambizzjoni tagħna.

L-Ewropa laqgħet l-isfida li tiżgura elezzjonijiet ġusti u ħielsa mill-interferenza, u li żżid il-kunfidenza u l-fiduċja taċ-ċittadini fid-demokrazija. Bl-appoġġ tal-Kummissjoni u tal-istituzzjonijiet Ewropej l-oħra, l-Istati Membri ngħaqdu flimkien sabiex jiġbru flimkien l-għarfien u l-kapaċitajiet tagħhom bħal qatt qabel. Il-pandemija tal-Covid-19 għal darb'oħra wriet l-importanza ta' din il-kooperazzjoni bħala rispons għad-diżinformazzjoni u għall-manipulazzjoni tad-dibattitu demokratiku.

Għad hemm progress xi jsir dwar l-inklużività tad-demokrazija Ewropea b'mod ġenerali.

[121] Ara l-Programm ta' Ħidma 2020 tal-Kummissjoni https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/cwp-2020-publication_en.pdf.

Mhux il-gruppi ta' ċittadini kollha pparteċipaw b'mod ugwali fl-elezzjonijiet. Filwaqt li l-Parlament Ewropew jirrifletti bilanċ aħjar bejn is-sessi[122], għad irid isir progress fil-parteċipazzjoni demokratika tan-nisa, taċ-ċittadini b'diżabilità, taċ-ċittadini żgħażagħ u ta' gruppi oħra. Iċ-ċittadini mobbli tal-UE sabu diffikultajiet sabiex jivvotaw f'ċerti Stati Membri, xi wħud minnhom meta ppruvaw jitfgħu l-vot tagħhom għall-kandidati fil-pajjiż ta' oriġini tagħhom, oħrajn meta vvotaw fl-istat ta' residenza tagħhom.

Ġew irrapportati ħafna eżempji ta' prattika tajba sabiex tiġi appoġġata l-parteċipazzjoni ta' gruppi mhux rappreżentati biżżejjed, iżda jenħtieġ li l-firxa tagħhom tiġi estiża u huma meħtieġa ċifri aktar komprensivi u affidabbli. Hija meħtieġa aktar ħidma sabiex jitneħħew l-ostakli li fadal u tiġi żgurata parteċipazzjoni inklużiva.

Filwaqt li saru xi avvanzi fit-tkabbir tad-dimensjoni Ewropea tal-elezzjonijiet, ir-rabta bejn il-partiti nazzjonali u dawk Ewropej għadha ġeneralment mhux ċara għall-votanti. Fil-biċċa l-kbira tal-Istati Membri, id-dokument tal-vot għadu juri biss l-ismijiet u l-emblemi tal-partiti nazzjonali, u jħalli barra l-affiljazzjoni tagħhom ma' partit Ewropew[123]. Il-manifesti tal-partiti Ewropej ukoll, fil-biċċa l-kbira tagħhom, għadhom ma daħlux fid-dibattitu politiku prinċipali fl-Istati Membri.

L-elezzjonijiet raw żieda fl-attivitajiet ta' sensibilizzazzjoni mill-istituzzjonijiet tal-UE, mill-Istati Membri, mis-soċjetà ċivili u minn korpi oħra. Fi spirtu ta' responsabbiltà kondiviża, il-Kummissjoni u l-Parlament Ewropew ingħaqdu flimkien fl-attivitajiet ta' komunikazzjoni tagħhom.

Għall-elezzjonijiet tal-2024, il-Kummissjoni se tkompli taħdem sabiex tippromwovi rata għolja ta' parteċipazzjoni, inklużività u d-dimensjoni Ewropea tal-elezzjonijiet, u sabiex teżerċita r-rwol tagħha bħala gwardjan tat-Trattati. Hija ser issaħħaħ is-sħubija tagħha mal-Parlament Ewropew u mal-istituzzjonijiet Ewropej l-oħra sabiex issaħħaħ id-dimensjoni Ewropea tal-elezzjonijiet li jmiss.

L-għodod offruti mill-Kummissjoni sabiex jappoġġaw l-iskambju tad-*data* bl-għan li jipprevjenu l-votazzjoni doppja u l-kooperazzjoni relatata bejn l-Istati Membri ħadmu tajjeb. Madankollu, għad irid isir xogħol fuq dan is-suġġett billi jiġu indirizzati l-kawżi li jwasslu għad-diffikultajiet li jiltaqgħu magħhom l-Istati Membri, inkluż fir-rigward tal-puntwalità u tal-kontenut tad-*data* skambjata sabiex tiġi evitata l-votazzjoni doppja.

F'din l-era dejjem aktar diġitali, is-sistemi demokratiċi u l-proċessi elettorali miftuħa tagħna qed ikomplu jsibu sfidi ġodda li jridu jadattaw għalihom. Il-Kummissjoni intervjeniet sabiex tindirizza r-riskju ta' interferenza esterna minn dawk li jixtiequ jifirdu u jiddestabbilizzaw l-

[122] Ġew eletti 751 MPE minn 190 partit politiku minn 28 Stat Membru. 61% huma ġodda għall-parlament, 60% huma rġiel, u 40% huma nisa (żieda ta' tliet punti perċentwali meta mqabbla mal-2014).

[123] L-Artikolu 31 tar-Regolament (UE, Euratom) 1141/2014 tat-22 ta' Ottubru 2014 dwar l-istatut u l-finanzjament tal-partiti politiċi Ewropej u l-fondazzjonijiet politiċi Ewropej jagħti s-setgħa lill-partiti politiċi Ewropej, fil-kuntest tal-elezzjonijiet tal-Parlament Ewropew, sabiex jieħdu l-miżuri xierqa kollha sabiex jinformaw liċ-ċittadini tal-UE dwar l-affiljazzjonijiet bejn il-partiti politiċi nazzjonali u l-kandidati mal-partiti politiċi Ewropej ikkonċernati.

UE. Ġiet stabbilita azzjoni kkoordinata mingħajr preċedent fost l-istituzzjonijiet Ewropej u l-Istati Membri li timmira li temanċipa u tinvolvi liċ-ċittadini, filwaqt li żżid il-fiduċja u r-reżiljenza, tqajjem kuxjenza u tipprevjeni t-theddidiet għall-proċess tal-elezzjonijiet, inkluż taħt in-Netwerk Ewropew ta' Kooperazzjoni l-ġdid dwar l-Elezzjonijiet. Il-viġilanza kienet għolja u ġiet osservata attività online konsiderevoli, iżda s'issa għadu ma ġie identifikat l-ebda attakk ikkoordinat fuq skala kbira. Iissa ċ-ċittadini tal-UE jidhru li huma aktar sodisfatti bl-elezzjonijiet ħielsa u ġusti fl-UE milli kienu qabel l-elezzjonijiet[124].

L-isfidi li qed taffaċċja d-demokrazija Ewropea jissoktaw. Jeħtieġ li jsir aktar fil-perspettiva tal-elezzjonijiet tal-2024. Il-Kummissjoni se tippreżenta Pjan ta' Azzjoni Ewropew għad-Demokrazija sa tmiem l-2020 sabiex tgħin fit-titjib tar-reżiljenza tad-demokraziji tagħna u tindirizza t-theddidiet ta' interferenza esterna.

L-isfidi involuti jeħtieġu approċċ komprensiv, li jirrispetta s-sistema ta' kontrokontrolli tas-sistemi demokratiċi u jiżgura li jiġu rrispettati d-drittijiet fundamentali kollha, inkluż id-dritt għall-elezzjonijiet permezz ta' votazzjoni ħielsa u sigrieta, il-libertajiet ta' espressjoni u ta' assoċjazzjoni, u s-salvagwardji proċedurali.

Id-djalogu mas-sħab internazzjonali rilevanti ser ikompli jiġi promoss filwaqt li jiġi kopert l-iskambju tal-aħjar prattika għal sistemi elettorali reżiljenti.

[124] Ara n-nota 11 f'qiegħ il-paġna aktar 'il fuq. Il-fiduċja fl-elezzjonijiet ħielsa u ġusti tjiebet f'21 Stat Membru bejn Settembru 2018 u Ġunju 2019.